

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR – VÝKON TRESTU OBECNĚ
PROSPĚŠNÝCH PRACÍ**

Bakalářská práce

Jméno autora: Renata Adamcová, DiS.

Jméno vedoucího práce: JUDr. Věra Pražmová

18.8.2008

Adamcová, R. Probation and Mediation Service in the Czech Republic- Execution of Community Service Punishment. České Budějovice, 2008. Bachelor thesis. The University of South Bohemia in České Budějovice. The Faculty of Health and Social Studies. The Department of Legal Disciplines, Management and Economics.
Supervisor of the thesis: JUDr. Věra Pražmová

The topic of the thesis is one of the most used alternative punishments in the Czech Republic, the community service punishment. The aim of the thesis was to evaluate the development of sentencing of this kind since its implementation to legal order of the Czech Republic, with the focus on the structure of an offender, who is imposed the sentence on, and the effectiveness of this punishment execution. Further the aim is to find out the evaluation of prepared legislative changes regarding this punishment by the workers of Probation and Mediation Service in the Czech Republic. Theoretical part outlines main thoughts of restorative justice, from which alternative punishment sentencing results. It describes the kinds of alternative punishments used in the Czech Republic; it focuses on the definition of community service punishment and its current legal regulations. It also introduces Probation and Mediation Service in the Czech Republic, first of all its activity within the execution of community service punishment and its realization. Finally, the theoretical part presents forthcoming legislative changes concerning the community service punishment. The practical part is divided into two parts. In the first part the development of sentencing and execution of community service punishment is evaluated by means of the analysis of secondary data. In the second part the workers of Probation and Mediation Service in the Czech Republic were interviewed on the basis of structured dialogues and their evaluation of prepared legislative changes in the sphere of community service punishment was found out. The thesis may serve as a general survey of these problems.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Probační a Mediační služba ČR – výkon trestu Obecně prospěšných prací vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejňováním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách. Souhlasím s využitím práce k vědeckým účelům.

V Českých Budějovicích 18.8.2008

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucí své bakalářské práce paní JUDr. Věře Pražmové za její trpělivost a vstřícnost při vedení mé bakalářské práce, dále pracovníkům Probační a mediační služby za jejich čas, nakonec pak všem ostatním, kteří mě podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 VÝCHODISKA ALTERNATIVNÍHO ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ	9
1.1 Smysl a účel trestu dle práva ČR.....	9
1.2 Exkurz do restorativní justice	10
1.3 Alternativní tresty	11
1.3.1 Druhy alternativních trestů	12
1.3.2 Další alternativy	13
1.4 Probační a mediační služba ČR	14
1.4.1 Vznik a organizace PMS ČR	15
1.4.2 Poslání a cíle PMS	15
1.4.3 Pojem probace a mediace	16
1.4.4 Sociální práce v PMS.....	17
1.5 Trest obecně prospěšných prací	18
1.5.1 Zavádění trestu OPP do právního řádu ČR.....	19
1.5.2 Platná právní úprava trestu OPP v ČR.....	20
Podstata a rozsah trestu OPP.....	21
Přeměna trestu	22
Výkon trestu OPP a jeho odložení, přerušení, či upuštění.....	22
1.5.3 Činnost PMS v rámci TOPP	23
1.5.3.1 Činnost PMS před pravomocným rozhodnutím soudu.....	24
1.5.3.2 Činnost PMS po pravomocném rozhodnutí soudu	25
Zajištění místa pro výkon trestu OPP	25
Projednání podmínek výkonu trestu OPP s klientem.....	26
Zahájení výkonu trestu OPP v instituci.....	27
Kontrola výkonu trestu OPP a kontrola vedení řádného života.....	27
Postup při nevykonávání trestu OPP.....	28
Změna místa výkonu trestu OPP.....	28

Přeměna trestu OPP	29
Ukončení práce s klientem	29
1.5.4 Trest OPP v obrazu změn trestního zákona a souvisejících předpisů.....	30
1.5.5 Veřejně prospěšné práce	32
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	33
2.1 Cíl práce.....	33
2.2 Hypotézy.....	33
3 METODIKA	34
3.1 Analýza sekundární dat.....	34
3.2 Kvalitativní šetření.....	34
3.2.1 Charakteristika souboru	35
4 VÝSLEDKY	36
4.1 Výsledky analýzy sekundárních dat	36
4.2 Výsledky rozhovorů s pracovníky PMS	42
5 DISKUSE.....	48
5.1 Diskuse k analýze sekundárních dat	48
5.2 Diskuse k rozhovorům s pracovníky PMS	49
6 ZÁVĚR	53
7 KLÍČOVÁ SLOVA	55
8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
9 PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Trend přehodnocování přístupu k trestnému činu, pachateli, oběti a vlastnímu trestu, reagující na nárůst kriminality a selhávání některých tradičních postupů v trestním řízení, vedl i v České republice k vytváření podmínek pro uplatnění alternativních způsobů řízení před soudem a využití alternativ k potrestání v trestních věcech. Inspirací v aplikaci reforem trestní justice a trestání na přelomu 20. a 21. století se pro nás staly zahraniční zkušenosti především zemí evropského kontinentu. Mezi první nové tresty v českém trestním právu patří trest obecně prospěšných prací (dále OPP), původně ustanovený jako alternativa k trestu odnětí svobody. Zaveden byl do našeho právního řádu jeho novelou, tj. zákonem č. 152/1995 Sb. s účinností od 1. ledna 1996. Novelizací zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. ledna 2002 se pak trest OPP stal samostatně ukládaným trestem.

V současné době je trest OPP jedním z nejužívanějších alternativních trestů. Často je středem zájmu médií, v souvislosti s jeho aplikací se intenzivně vedou diskuse v odborných kruzích. Zabezpečení kontroly jeho výkonu a ostatních realizačních kroků je svěřeno nové instituci v resortu spravedlnosti – Probační a mediační službě ČR (dále PMS). Její vznik znamená doklad o změně v přístupu ke kriminalitě v České republice. Zásadním způsobem otevírá možnosti uplatnění sociální práce v oblasti trestní justice tam, kde se dosud realizovala pouze v souvislosti s trestem odnětí svobody.

Důvodem, který mě vedl ke zpracování tématu Probační a mediační služba ČR– výkon trestu obecně prospěšných prací, byl jednak fakt, že sama již více než rok a půl v PMS ČR pracuji na pozici asistenta. Dalším podnětem byly mé zkušenosti s tím, že trest OPP je přes svou téměř dvanáctiletou historii u nás stále trestem poměrně málo známým. V povědomí veřejnosti o něm koluje mnoho zkreslených informací, tyto nejsou bohužel vyvraceny ani ze strany médií, které samy o tomto trestu podávají další nepřesné údaje.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. Cílem teoretické části je pomocí dostupné literatury zmapovat problematiku alternativního trestu obecně prospěšných prací. Představit Probační a mediační službu, především její činnost v rámci realizace trestu OPP. V neposlední řadě pak poukázat na legislativní změny dotýkající se trestu OPP připravované v návrhu nového trestního zákona a souvisejících předpisů.

V praktické části pomocí sekundární analýzy dat porovnávám vykonatelnost trestu uloženého u prvopachatelů a odsouzených s max. 2 záznamy v rejstříku trestů proti vykonatelnosti trestu u opakovaně trestaných (3 a více záznamů v rejstříku trestů). Pomocí kvalitativního šetření dále zjišťuji, jak pracovníci PMS vnímají připravované legislativní změny dotýkající se trestu OPP.

1 VÝCHODISKA ALTERNATIVNÍHO ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ

Přelom 20. a 21. století bývá považován na celosvětové úrovni obdobím velkých změn v oblasti výkonu trestní spravedlnosti. Byly hledány nové formy, které by doplnily či nahradily mnohdy již nevyhovující tradiční postupy v trestním řízení. Nejvíce byla zdůrazňována potřeba rozsáhlé změny systému státní reakce na trestnou činnost a nové vymezení priorit v oblasti trestněprávního postihu pachatelů.

Výsledkem těchto změn trestní politiky bylo vytvoření podmínek pro možnost uplatnění alternativních způsobů řízení před soudem a zavádění alternativ k potrestání v trestních věcech. Jedná se o zvláštní postupy využívané místo klasického trestního řízení a formy reakce na trestnou činnost představující alternativu k trestu odnětí svobody. Důvodem pro jejich celosvětové rozšíření, byla pak snaha individualizovat trestní postih, posilovat motivaci pachatele trestných činů k životu v souladu se zákonem, zaangažovat do řešení trestních věcí osoby poškozené trestnou činností, řešit přetížení soudů a orgánů činných v trestním řízení, vypořádat se s přeplněností věznic, zlevnit trestní i civilní řízení a najít efektivní formy prevence kriminality, při současném zachování vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost soudního rozhodování.**(19)**

1.1 Smysl a účel trestu dle práva ČR

Trest chápeme v našem trestním právu jako zákonem určený a státem vymahatelný důsledek spáchaného trestného činu, který ukládá pouze soud v trestním řízení. Účelem trestu dle trestního zákona je chránit společnost před pachateli trestných činů, znemožnit odsouzenému páčání další trestné činnosti a motivovat jej k vedení řádného života. V tomto smyslu by měl trest působit jak na samotného pachatele (individuální prevence), tak na celou společnost (generální prevence). Stejným způsobem se tento účel uplatňuje i u alternativních trestů, kde je kladen důraz na individuální prevenci zaměřenou na resocializaci a rehabilitaci pachatele trestného činu.**(20,25)**

Taxativním výčtem druhů trestů v ustanovení § 27 TrZ a § 29 TrZ je vyjádřena zásada zákonnosti při ukládání trestů. Není možné uložit trest, který není uveden v zákoně, a zároveň je možné při splnění zákonných podmínek uložit pachateli kterýkoliv trest s přihlédnutím k uvedeným omezením (např. neslučitelnost trestu obecně prospěšných prací a trestu odnětí svobody a to jak v nepodmíněné ale i podmíněné formě).(20,21)

Zásada humanizmu zaručuje, že žádný z vyjmenovaných trestů sám o sobě neponižuje lidskou důstojnost. Novelizace trestního zákona z roku 1990 toto potvrdila zrušením trestu smrti, který byl nahrazen trestem odnětí svobody na doživotí s možností podmíněného propuštění. Dále byl rozšířen prostor pro ukládání trestů nespojených s odnětím svobody. Zároveň je systém trestů podřízen účelu trestu vymezenému v trestním zákonu.(20,10)

1.2 Exkurz do restorativní justice

Zhruba v polovině osmdesátých let minulého století došlo nejprve v Kanadě a USA, později i v západní Evropě, k renesanci myšlenek na návrat trestní spravedlnosti do rukou těch, kteří jsou zločinem nejvíce dotčeni. Na této bázi vznikla nová koncepce trestní spravedlnosti, jejímž cílem je přispět ke znovuobnovení trestným činem narušených sociálních vazeb mezi pachatelem, obětí a postiženým společenstvím. Koncepce restorativní justice (v češtině lze vyjádřit termínem obnovující spravedlnost) vychází z předpokladu, že trestný čin je sociální konflikt mezi dvěma i více jednotlivci či stranami a mezi jejich hodnotovými normami a normami společnosti. Z tohoto důvodu je možné jej řešit pouze za aktivní spoluúčasti všech dotčených. Jen tak lze napravit, resp. zmírnit škodu způsobenou trestným činem, včetně vedlejších negativních důsledků a případně i v součinnosti s policií, státními zastupitelstvími a soudy obnovit trestním činem ohrožený systém chráněných hodnot a sociálních vztahů.(23,30)

Teoretická východiska restorativní trestní spravedlnosti lze odvodit ze srovnání paradigmat staré – retributivní (represivní) a nové restorativní (obnovující) justice (viz

příloha č.3). Shrnutí těchto znaků vystihuje pouze charakteristické prvky odlišného vnímání trestní spravedlnosti typické pro její dvojí pojetí v rámci konceptů restorativní a retributivní justice. V praxi nejsou ale odlišnosti těchto přístupů tak černobílé. Například zmíněné soustředění rozhodování o vině a trestu do rukou nezávislého soudu, spojené s monopolem státu ve sféře trestání pachatelů trestných činů, má své opodstatnění v obou konceptech. Je to dáno mimo jiné potřebou potlačení možnosti zneužití práva a zabezpečení ochrany základních práv obviněných v rámci dokazování viny.(23)

1.3 Alternativní tresty

Ve výše zmiňovaném výčtu trestů mají převahu tresty nespojené s odnětím svobody a izolací pachatele od společnosti (tzv. alternativní tresty). Na značnou část pachatelů by mohla mít separace z přirozeného společenského prostředí, přerušení sociálních vazeb a pobyt ve společnosti více narušených osob velice negativní vliv. Uložení alternativního trestů je vyjádřeným projevem důvěry vůči pachateli. Zároveň je možné se při jeho výkonu opřít o pachatelovy kladné vlastnosti a návyky a výchovný vliv na něj mohou vykonávat odborníci i laická veřejnost.(20)

Alternativní tresty nevykazují nevýhody trestu odnětí svobody, jejich výkon není tak ekonomicky náročný, nevytvářejí další překážky pro reintegraci pachatele do společnosti, v řadě případů jí naopak účinně napomáhají. U části méně narušených pachatelů jsou podstatně účinnější z hlediska odstranění hrozby recidivy, než nepodmíněný trest odnětí svobody. Tento často prohlubuje v odsouzených pocit nezájmu okolí o jejich osud, frustrace a křivdy, vedoucí k negativním postojům k hodnotovým základům společnosti, zvláště když dojde k narušení rodinných i společenských vztahů, ztrátě zaměstnání a bydlení. Alternativní tresty mohou znamenat příležitost pro hledání řešení problémů a šanci začlenit se do společnosti při zachování rodinných i společenských vztahů.(15)

1.3.1 Druhy alternativních trestů

Rozlišujeme alternativní tresty v užším a širším pojetí. V užším pojetí jsou to tresty zahrnující odborné psychosociální vedení a kontrolu pachatele zajišťované specializovanou sociální službou (v ČR se jedná o Probační a mediační službu působící v resortu Ministerstva spravedlnosti ČR). Alternativním trestem v širším pojetí rozumíme všechny tresty nespojené s odnětím svobody. Alternativní tresty se ukládají místo trestu odnětí svobody. Při jejich neplnění dochází k plnění náhradní sankce - většinou trestu nepodmíněného.(18)

Alternativní tresty v *užším pojetí*:

- *Podmíněné odsouzení* (viz § 58-60 TrZ) spočívá v podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody na zkušební dobu od jednoho do pěti let. Toto lze pouze u trestu odnětí svobody v trvání do dvou let. Odsouzenému může soud uložit přiměřená omezení a povinnosti (např. podrobit se výcviku pro získání zaměstnání, léčit se ze závislosti, zdržet se návštěv nevhodného prostředí a styku s určitými osobami, atd.) nebo povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem.
- *Podmíněné odsouzení s dohledem* (viz § 60a-60b TrZ), kterým soud podmíněně odloží na zkušební dobu od jednoho do pěti let výkon trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky. Soud nad pachatelem zároveň vysloví (probační) dohled, spočívající v pravidelném osobním kontaktu pachatele s pracovníkem PMS. Obdobně jako u podmíněného trestu může uložit přiměřená omezení a povinnosti.
- *Trest obecně prospěšných prací* (viz § 45 TrZ) spočívá v povinnosti pachatele odpracovat osobně a bezplatně ve svém volném čase soudem stanovený počet hodin (v rozmezí 50 - 400 hodin). Práce má být vykonávána ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí.(18)

Alternativní tresty v *širším pojetí*:

- *Peněžitý trest* (viz § 53-54 TrZ) ve výměře od dvou tisíc korun do pěti milionů korun českých, pokud pachatel získal nebo chtěl získat trestným činem majetkový

prospěch, popř. u méně závažných trestných činů, pokud není třeba ukládat trest odnětí svobody. Současně soud ukládá tzv. náhradní trest odnětí svobody do dvou let, pokud by peněžitý trest nebyl zaplacen.

- *Trest zákazu činnosti* (viz § 49-50 TrZ) na jeden rok až deset let, pokud se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností, např. při řízení automobilu, při výkonu určitého povolání (lékaře, policisty, účetní atd.).
- *Trest vyhoštění* (viz § 57 TrZ), který se ukládá pouze cizincům, kteří nemají na území republiky povolen dlouhodobý pobyt ani jim nebyl poskytnut azyl, a znamená zákaz zdržovat se po dobu jednoho roku až deseti let nebo na dobu neurčitou na území ČR.
- *Trest zákazu pobytu* (viz § 57a TrZ) na jeden rok až pět let v místě, kde pachatel spáchal nebo opakovaně páchá trestnou činnost; nelze však zakázat pobyt v místě, kde má občan trvalý pobyt.
- *Trest propadnutí majetku* (viz § 51-52 TrZ), který je ukládán buď pachatelům odsuzovaným za zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo pokud uložení jiného trestu není třeba.
- *Trest propadnutí věci* (viz § 55-56 TrZ), která byla získána trestným činem nebo byla ke spáchání použita. **(18)**

Trestní zákon upravuje ještě dva druhy trestů, které nejsou v pravém slova smyslu alternativní. Udělují se jen v případě uložení přísného trestu odnětí svobody nejméně na dva roky jako doplňující vzhledem ke zvlášť zavrženíhodné pohnutce pachatele: ztráta čestných titulů a vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti. **(18)**

1.3.2 Další alternativy

Vedle alternativních trestů existují v trestním právu další alternativy:

- *Alternativy ke klasickému trestnímu řízení* (viz § 307-314 TrŘ), které umožňují řešit věc *odklonem* od standardního trestního řízení, to znamená mimo hlavní líčení. Podmínkou využití těchto postupů (narovnání, podmíněné zastavení trestního

stíhání) je např. náhrada škody ze strany obviněného nebo uzavření dohody s poškozeným o její náhradě, souhlas obviněného a u narovnání také poškozeného s tímto postupem. Využití těchto postupů často předchází mediační jednání mezi poškozeným a obviněným, které může zprostředkovat Probační a mediační služba.

- *Alternativy k potrestání* (viz § 24-26b TrZ), kterými soud rozhoduje o *upuštění od potrestání* nebo *podmíněném upuštění od potrestání s dohledem*. U podmíněného upuštění od potrestání s dohledem stanovuje zkušební dobu. Dohled a kontrolu chování pachatele, případně plnění dalších uložených povinností a omezení zajišťuje Probační a mediační služba.
- *Alternativy k vazbě* (viz § 71-73a TrŘ), které umožňují ve vhodných případech nahradit pobyt pachatele ve vazbě jiným opatřením. Jedná se o *záruku sdružení nebo důvěryhodné osoby*, *slib pachatele*, že povede řádný život nebo *dohled pracovníka Probační a mediační služby*.
- *Alternativy k výkonu uloženého trestu* (viz § 61-64 TrZ), které umožňují podmíněně upustit od výkonu zbytku uloženého trestu. Jedná se o podmíněné propuštění odsouzeného z trestu odnětí svobody a podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo trestu zákazu pobytu. Při tomto rozhodnutí je stanovena zkušební doba, u podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody může být nad odsouzeným vysloven také (probační) dohled nebo uložena další omezení a povinnosti.(18)

1.4 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba vychází z konceptu tzv. restorativní justice (česky vyjádřeno obnovující justice). Myšlenka obnovující justice představuje nové paradigma resp. odlišný přístup při hledání a uplatňování trestní spravedlnosti. Přibližuje proces naplňování spravedlnosti těm, kterých se „trestní konflikt“ bezprostředně týká, tj. jeho aktérům. Trestný čin je vnímán jako konfliktní sociální událost v lidském společenství především mezi poškozeným a obviněným v určitém prostředí a v této rovině jsou také hledány zdroje a postupy přinášející konsensuální řešení.(30)

1.4.1 Vznik a organizace PMS ČR

Probační a mediační služba ČR (dále PMS) byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě (dále zákon o PMS), s účinností od 1. 1. 2001, jako organizační složka státu (není právnickou osobou), patřící do resortu ministerstva spravedlnosti, které je ústředním orgánem správy činnosti PMS. V čele služby stojí ředitel, který je jediným statutárním zástupcem organizace. PMS se člení na ředitelství a jednotlivá střediska, která jsou zřízena v sídlech okresních, krajských, obvodních, či městských soudů (tj. v každém okrese). Ředitelství ze zákona zajišťuje činnost středisek po stránce organizační (materiální, finanční a personální zajištění), dále z pověření Ministerstva spravedlnosti, resp. Rady pro probaci a mediaci organizuje odbornou a metodickou činnost služby, nebo i bez takového pověření připravuje a předkládá analýzy a koncepční návrhy řešení jednotlivých odborných činností. Zaměstnance služby tvoří (mimo pracovníků ředitelství) úředníci a asistenti (dále jen probační pracovník).**(27)**

1.4.2 Poslání a cíle PMS

Probační a mediační služba se snaží přispívat k naplňování trestní spravedlnosti, především vytvářením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, zajištění účinného výkonu alternativních trestů a nalezení účinné reakce na spáchaný trestný čin. Za tím účelem provádí PMS probaci a mediaci, podílí se na řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů, obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Nedílnou součástí poslání PMS je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti.**(4)**

Na poli trestní spravedlnosti sleduje PMS naplňování zejména těchto cílů:

- Integrace obviněného – Probační a mediační služba směřuje k začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který

usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a realizaci.

- Participace poškozeného – Probační a mediační služba se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastní odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém.
- Ochrana společnosti – Probační a mediační služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.(4)

1.4.3 Pojem probace a mediace

Probací (z lat. probare, tj. zkouseti, ověřovati) se podle § 2 odst. 1 zákona o PMS rozumí „organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních a společenských vztahů“. (25)

Vedle zajištění realizace soudem nebo státním zástupce uložených sankcí v širším slova smyslu (tj. nejen trestů a ochranných opatření, ale např. i podmíněného upuštění od potrestání s dohledem) lze ovšem pod pojem probace zařadit též specifické činnosti vykonávané ještě před pravomocným rozhodnutím soudu nebo státního zástupce, které zpravidla směřují k přípravě podkladů pro takové rozhodnutí. Příkladem je zpracování zpráv o osobě obviněného či poškozeného a jejich aktuální životní situaci a obstarávání relevantních podkladů pro rozhodnutí soudu či státního zástupce. Smyslem těchto činností je přispět k individualizaci možného trestního postihu, motivovat obviněného aktivně se ujmout řešení následků a příčin vlastní trestné činnosti. V tomto smyslu se nejedná o probační činnosti vycházející z autority rozhodnutí soudu nebo státního

zástupce ve věci, byť se zde také děje výhradně na jejich pokyn, kontakt klientů s PMS je proto dobrovolný.(4,27)

Mediací (z lat. medius, median, tj. kupříkladu střed, prostřední) se pro účely tohoto zákona rozumí „mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“(25)

Jedná se o neformální proces urovnání konfliktu spojeného s konkrétním trestným činem a s tím související zprostředkování alternativního řešení trestní věci. Smyslem mediace je proto na straně jedné zmírnění či urovnání konfliktních stavů spojených s trestným činem a zmírnění škod a následků, a na straně druhé nalezení řešení v konkrétním případě, které umožní státnímu zástupci a soudu účinně aplikovat pestrou škálu alternativ k potrestání popřípadě alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V tomto smyslu mediace nemusí směřovat výlučně k vytvoření podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání či narovnání, ale také k uplatnění dalších procesních postupů a trestů nespojených s odnětím svobody. Mediace není vyloučena ani po pravomocném skončení trestní věci, pokud vede k urovnání vztahů narušených trestným činem a tím přispívá k naplnění zásad restorativní justice a smyslu a podstaty uložených trestů či omezení a povinností (zde zejména povinnosti nahradit škodu způsobenou trestným činem).(23)

1.4.4 Sociální práce v PMS

Při své činnosti pracovníci PMS využívají zejména individuální metody práce s klientem, tj. s obviněným (obžalovaným, odsouzeným) a s poškozeným. V rámci mediace ale rovněž vystupují jako zprostředkovatelé setkání dvou stran – obviněného a poškozeného, popřípadě mediaci vedou i za přítomnosti dalších osob (např. rodičů mladistvého, obhájce, zmocněnce, jiné blízké osoby strany). Při své činnosti pracovníci PMS rovněž působí jako koordinátoři práce s klientem (manažeři případu). Koordinují

vstup dalších participujících osob a subjektů, jež se podílejí na řešení daného případů.(6)

1.5 Trest obecně prospěšných prací

S novým druhem trestu, který spočívá v tom, že pachatel své trestné jednání odčiní prací ve prospěch veřejnosti a přiměřeným způsobem nahradí oběti svého činu škodu, kterou způsobil, byla spojena velká očekávání.(11)

Jako vzor této trestní sankce se uvádí „práce pro společnost“ (community service), která byla zavedena ve Velké Británii (v Anglii a Walesu) na počátku 70. let (Criminal Justice Act z roku 1972). Podle této právní úpravy může soud uložit jako samostatný trest práci pro společnost, za předpokladu, že se pachatel dopustil trestného činu, za který by mohl být uvězněn, za současné existence dalších podmínek. Sem patří věk pachatele vyšší než 16 let, jeho souhlas s tímto trestem, reálné možnosti pro vykonání trestu v místě pachatelova bydliště, probačním úředníkem pro soud vypracovaná zpráva, že pachatel je vzhledem ke své osobě a poměrům schopen výkonu tohoto trestu a vytvoření potřebných podmínek k výkonu trestu.

Podle zahraničních zkušeností jsou hlavní přednosti alternativních sankcí spojených s výkonem práce pro společnost spatřovány v uvolnění místa ve věznicích pro těžší zločince, ve snížení nákladů na výkon trestu (i když i administrativní činnosti, spojené s organizací a kontrolou prací pro společnost vyžadují prostředky z daní občanů), ve větším zapojení veřejnosti do procesu převýchovy a resocializace pachatelů, ve zvyšování zájmu občanů o způsoby zacházení s pachateli, u veřejnosti ve vytváření pocitu odpovědnosti za činnost trestní justice.(5)

Radou Evropy je zdůrazňováno, že obecně prospěšné práce jsou jedním z nejprogresivnějších opatření evropského trestního práva posledních let. Nabízejí řadu možností pro budoucí využití a jsou do nich vkládány značné naděje odborníků.

Originalita tohoto trestu spočívá v tom, že OPP aktivně přispívá k možnosti nápravy odsouzeného, a to nejen při výkonu práce. Nenarušují se užitečné svazky pachatele s jeho okolím, není zbaven výkonu normálních společenských povinností ani zodpovědnosti. Tím se zvyšuje jeho motivace zachovávat stanovená pravidla a co nejdříve se zařadit do normálního života.

Co se týče zákonnosti uložení obecně prospěšné práce jako alternativy trestu odnětí svobody tento trest není v rozporu s konvencí o zákazu nucené práce. Podle definice Mezinárodní organizace práce jsou považovány za nucené práce všechny případy, kdy se pro ně občan nerozhodl dobrovolně a jejich výkon je vyžadován pod hrozbou jakékoliv sankce. Mezinárodní konvence OSN o občanských a politických právech ale uvádí, že zákaz vyžadování povinné práce nelze vztahovat na osoby, které jsou uvězněny, podmíněně odsouzeny nebo podmíněně propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody.(5)

1.5.1 Zavádění trest OPP do právního řádu ČR

Do trestního zákona byl trest Obecně prospěšných prací zaveden novelou č. 152/1995 Sb. s účinností od 1. ledna 1996. Jde o klasický alternativní trest, kterým rozumíme trest nespojený s odnětím svobody, jehož uložení připadá v úvahu v těch případech, kdy by pachatel mohl být odsouzen k trestu odnětí svobody. Podle důvodové zprávy k novele zákona jsou podmínky pro jeho uložení vymezeny tak, aby se tento druh trestu uplatnil u pachatelů méně závažných trestných činů, na něž není třeba působit trestem odnětí svobody a z nějakého důvodu zároveň nepostačuje nebo není vhodné uložení samostatného peněžitého trestu. Předpokládá se, že ukládání tohoto druhu trestu bude přicházet v úvahu zejména za projevy vandalství, výtržnictví nebo méně závažné majtkové trestné činnosti, kde je žádoucí na pachatele působit i veřejným míněním. Sazba tohoto trestu vychází z typové závažnosti činů, za které má být ukládán, a výměra trestu odnětí svobody, ve který může být přeměněn, sleduje podporu zájmu odsouzeného tento trest v co nejkratší době vykonat.(14)

Zákonem č. 265/2001 Sb. byla s účinností od 1. ledna 2002 právní úprava trestu OPP významným způsobem novelizována. Trest OPP zde již není vymezen jako alternativa vůči vykonanému trestu odnětí svobody, ale v podmínkách pro jeho uložení bylo nově stanoveno, že je možno jej uložit tam, kde uložení jiného trestu (kteréhokoliv) k dosažení trestu není třeba. Dále byl rozšířen výčet subjektů a demonstrativně byly uvedeny druhy prací, které je možno v rámci uloženého trestu OPP vykonat, a bylo výslovně stanoveno, že práce nesmí sloužit k výdělečným účelům. Při ukládání trestu OPP bylo uloženo, vedle obecných hledisek rozhodných pro stanovení druhu trestu a jeho výměry, přihlídnout vedle zdravotního stavu též ke stanovisku pachatele k možnosti uložení tohoto trestu. Byla doplněna i možnost uložit pachateli po dobu výkonu trestu přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 26 odst. 4 TrZ. Ustanovení § 45a odst. 3 TrZ bylo doplněno o skutečnosti, jejichž doba trvání se nezapočítává do lhůty jednoho roku od nařízení výkonu trestu OPP, v které musí být tento trest vykonán. Změny doznala i úprava vykonávacího řízení, přičemž nejvýznamnější je účast probačního pracovníka při výkonu tohoto trestu.

V našem právním řádu neexistuje institut trestního práva, při jehož uplatňování je zapojeno takové množství subjektů, jako v případě institutu OPP. Dá se tvrdit, že jeho účinnost je podmíněna přiměřenou kvalitní kooperací různých orgánů – jak ve fázi ukládání, tak i výkonu trestu OPP.(14)

1.5.2 Platná právní úprava trestu OPP v ČR

Trest obecně prospěšných prací může být uložen za splnění následujících zákonných podmínek: byl spáchán trestný čin, jehož horní hranice trestní sazby stanovená ve zvláštní části trestního zákona nepřevyšuje 5 let trestu odnětí svobody, a dále vzhledem k povaze spáchaného trestného činu a možnosti nápravy pachatele uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba. Soud by měl dále přihlídnout ke stanovisku pachatele k možnosti uložení tohoto trestu a k jeho zdravotní způsobilosti.(25)

Trest OPP je univerzálním trestem, který není obsažen ani v jediné sankci uvedené ve zvláštní části trestního zákona, lze jej uložit za jakýkoliv trestný čin při splnění výše uvedených zákonných podmínek, a to s poukazem jen na ustanovení obecné části trestního zákona. Může být uložen samostatně nebo vedle jiného trestu (s výjimkou trestu odnětí svobody, ať už podmíněného nebo nepodmíněného).(20)

Podstata a rozsah trestu OPP

Podstatou trestu je povinnost výkonu určité práce ve stanoveném rozsahu, kterou musí pachatel splnit osobně, bezplatně a ve svém volném čase, nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Nedojde-li k upuštění od výkonu trestu nebo jeho zbytku, je pachatel povinen trest celý vykonat, nelze jej podmíněně odložit.

V zákoně jsou demonstrativně vypočteny druhy prací, které by měly splňovat podmínku obecné prospěšnosti. Zákon upravuje i okruh subjektů, v jejichž prospěch mohou být práce prováděny. Obecně prospěšné práce lze provádět jen ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláváním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností.(20,25)

Subjekty, které se podílejí na výkonu trestu obecně prospěšných prací, jsou soudy, organizace, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány a pracovníci PMS. Probační pracovníci provádí kontrolu nad výkonem tohoto trestu, přičemž postupují v součinnosti s příslušnou organizací.(13)

Trest OPP může soud uložit ve výměře od 50 do 400 hodin, v případě mladistvých pachatelů ve výměře od 50 do 200 hodin. Soud může zároveň uložit pachateli na dobu trestu i přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný

život. Zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.(25,28)

Přeměna trestu

Soud přemění trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek na trest odnětí svobody, pokud odsouzený nevedl řádný život v době od odsouzení do skončení výkonu trestu, zaviněně nevykonal uložený trest ve stanovené době. V tomto případě zákon stanoví i pravidlo pro přepočítání obecně prospěšných prací v odnětí svobody:“...každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítají za jeden den odnětí svobody.“

Za nevedení řádného života je považováno např. páčání další trestné činnosti nebo přestupků v rozhodné době, neplnění dalších uložených povinností, porušování pravidel běžného občanského soužití, neplnění svých závazků. Rozhodnou dobou je doba od právní moci odsuzujícího rozsudku až do skončení výkonu tohoto trestu. Po uplynutí této doby není už přeměna trestu možná.(25)

Výkon trestu OPP a jeho odložení, přerušení, či upuštění

Výkon trestu obecně prospěšných prací je upraven v trestním řádu. Obecně platí, že trest obecně prospěšných prací vykonává odsouzený v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí. Pokud s tím odsouzený souhlasí, může být trest vykonáván i mimo tento obvod.(20,26)

Jakmile rozhodnutí ukládající trest OPP nabude právní moci, pošle předseda senátu (samosoudce) jeho opis okresnímu soudu, v jehož obvodu má odsouzený uložený trest vykonávat. Tímto okresním soudem je soud, v jehož obvodu odsouzený bydlí. Odsouzený je zároveň poučen o povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení usnesení o nařízení výkonu trestu na obecní úřad nebo instituci, u níž má obecně prospěšné práce

vykonat, k projednání podmínek výkonu trestu (§ 336 odst. 2 TrŘ). Trest obecně prospěšných prací musí pachatel vykonat v době stanovené soudem nebo upřesněné při projednání podmínek výkonu prací, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Doba jednoho roku se počítá ode dne nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací. Do lhůty jednoho roku, v níž má být trest vykonán, se nezapočítává doba, po kterou byl výkon trestu obecně prospěšných prací odložen nebo přerušen a dále doba, po kterou odsouzený nemohl práce vykonávat pro zdravotní překážky, zdržoval se v cizině, byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody.

Soud může na potřebnou dobu odložit (ještě před začátkem výkonu trestu) nebo přerušit (v rámci průběhu výkonu trestu) výkon trestu obecně prospěšných prací, pokud odsouzenému ve výkonu trestu brání nemoc. U těhotné ženy nebo matky novorozeného dítěte se odloží nebo přeruší výkon trestu na dobu jednoho roku. V případě, že brání výkonu trestu jiné důležité důvody (např. rodinné důvody), lze takto postupovat i opakovaně, maximálně však na dobu tří měsíců od právní moci rozhodnutí.

Pokud dojde u odsouzeného k takové změně zdravotního stavu, pro kterou není schopen dlouhodobě trest vykonat, může soud od výkonu trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku upustit.(10,26)

1.5.3 Činnosti Probační služby v rámci trestu OPP

Probační a mediační služba v rámci svých činností při zajišťování přípravy, organizace a možností výkonu trestu obecně prospěšných prací zohledňuje jak veřejný zájem - ochrana společnosti, tak zájem samotné oběti - participace poškozeného, a stejně tak usiluje o prevenci dalšího trestného jednání pachatele a motivuje ho k převzetí odpovědnosti za způsobené škody a jeho opětovné zapojení do života ve společnosti bez konfliktu se zákonem.(8)

1.5.3.1 Činnost PMS před pravomocným rozhodnutím soudu

V této fázi trestního řízení je probační pracovník činný na základě požadavku státního zástupce (soudce) na zjištění stanoviska obviněného k možnosti uložení trestu OPP. V rámci své práce s klientem probační pracovník tedy může provést „předjednání“ uložení trestu OPP – tj. stručné seznámení klienta s podmínkami uložení trestu OPP a s následným průběhem jeho výkonu a zjištění motivace klienta tento druh trestu vykonat. Se souhlasem klienta může probační pracovník zjišťovat údaje týkající se jeho zdravotního stavu (respektive případných zdravotních omezení pro práci), dosažené pracovní kvalifikace, časových možností pro výkon trestu OPP apod. a zahrnout je do výstupu, jenž bude předán státnímu zástupci nebo soudu (viz příloha č. 3). Ve zprávě by se měly rovněž objevit informace PMS týkající se zjištěných potřeb a motivace klienta podrobit se v rámci výkonu alternativního trestu případným uloženým přiměřeným povinnostem a omezením.

Středisko PMS ve spolupráci a po dohodě s místně příslušným soudem mapuje situaci v regionu, jež se týká stávajících a nových možností výkonu trestu OPP u státních a nestátních organizací (dále organizace, poskytovatelé) a společně s tímto soudem vede aktuální evidenci požadavků na vykonání trestu OPP. Probační pracovník navazuje kontakt s novými organizacemi s nabídkou možné spolupráce v této oblasti. V případě jejich zájmu jim předá informace potřebné pro zajištění výkonu trestu OPP, seznámí je se způsoby spolupráce a pravidly komunikace se střediskem PMS a s místně příslušným soudem během výkonu trestu OPP. Dohodne s nimi rovněž způsob pravidelné aktualizace požadavků týkajících se míst pro výkon trestu OPP.

Přehled požadavků (formulář viz příloha č. 4) by měl obsahovat konkrétní seznam druhů prací, místo, kde budou práce prováděny, rozsah prací (tj. počet hodin), možný termín provedení prací (například sezónní práce, práce o víkendech nebo v odpoledních hodinách aj.), předpokládaný počet osob, které mohou práce zároveň vykonávat, případně i zvláštní požadavky např. na kvalifikaci či dovednosti odsouzených, zdravotní

způsobilost či omezení – např. nevhodné pro mladistvé a ženy, nutnost vlastnit zdravotní průkaz, upozornění na zvýšenou fyzickou náročnost práce, práci ve výškách apod.(8, 13)

V případech, kdy je středisko PMS příslušným státním zástupcem (soudcem) konkrétně požádáno o „předjednání“ možnosti uložení trestu OPP, probační pracovník současně s touto činností s klientem dojednává další možnosti spolupráce a to jak v oblasti probačních, tak i v oblasti mediačních činností. Současně s navázáním kontaktu s obviněným činí probační úředník (asistent) kroky směřující k navázání kontaktu s poškozeným, kterému nabízí možnost spolupráce při řešení následků trestného činu a informuje ho o možnostech alternativních způsobů řešení trestného činu.(8)

1.5.3.2 Činnost PMS po pravomocném rozhodnutí soudu

Pracovník PMS při zahájení činnosti směřující k přípravě podkladů pro vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP obdrží od soudu zpravidla tyto dokumenty: pravomocné rozhodnutí soudu o uložení trestu OPP, opis z rejstříku trestů (dále RT), stanovisko obviněného k možnosti uložení trestu OPP (pokud sama „nepředjednávala“), popřípadě zpracovanou probační zprávu před rozhodnutím. Pracovník PMS kontaktuje klienta za účelem sjednání; u mladistvého klienta kontaktuje také rodiče a spolupracuje s nimi. V této fázi dle okolností případu probační pracovník rovněž zahájí kroky směřující ke spolupráci s poškozeným.

Zajištění místa pro výkon trestu OPP

Probační pracovník průběžně ověřuje aktuální možnosti pro výkon trestu OPP u konkrétních poskytovatelů, kteří místo pro výkon trestu OPP nabízejí. Vychází přitom z evidence požadavků (viz výše) vedených ve spolupráci s místně příslušným soudem. Probační pracovník neustále pracuje na rozšíření této evidence.(8)

Projednáání podmínek výkonu trestu OPP s klientem

Na úvodní schůzce podá probační pracovník souhrnně klientovi informace o činnosti PMS zvláště se zaměřením na postup střediska při zajištění výkonu a kontroly uloženého trestu OPP, dále podrobné informace o podmínkách a průběhu výkonu trestu OPP. Mělo by dojít k vyjasnění rolí zainteresovaných subjektů v průběhu trestu OPP (odsouzený, soud, PMS, instituce nabízející místo pro výkon trestu OPP) a k vymezení jejich práv, povinností a pravidel komunikace. Poté probační pracovník zjišťuje informace důležité pro možnost vykonávat trest OPP (pokud je nemá k dispozici viz „stanovisko“ dříve) a dojednává konkrétní podmínky místa a způsobu výkonu trestu OPP. Nakonec nabízí pomoc střediska PMS v případě potřeby odsouzeného.

Probační pracovník u klienta zjišťuje především jeho postoj ke spáchanému činu a uloženému trestu, míru jeho motivovanosti trest vykonat. Dotazuje se klienta na jeho časové možnosti v souvislosti se zaměstnáním, studiem, rodinnou situací. Zjišťuje dosažené vzdělání, odbornou kvalifikaci a praktické pracovní dovednosti klienta. Zjišťuje zdravotní stav a případná zdravotní omezení klienta (doložení lékařské zprávy si zajišťuje klient sám). Zjišťuje rodinné poměry a sociální zázemí klienta, předchozí trestnou činnost. Postoj klienta k osobě poškozeného (poškozené organizaci) a jeho představu, popřípadě již realizované kroky směřující k odčinění způsobené újmy a nahrazení škody, seznámení s možností mediace. Na základě klientových psychosociálních potřeb nabízí případně zprostředkování pomoci nebo kontaktu na jiná pracoviště. Ověřuje aktuálního kontakt na klienta a dojednává způsob komunikace se střediskem PMS. Zjištěné informace shrne v záznamu o projednání podmínek výkonu trestu OPP (viz příloha č. 5) a předá soudu jako podklad pro nařízení výkonu trestu OPP a instituci jako informaci o klientovi. **(8)**

Zahájení výkonu trestu OPP v instituci

Pokud je to možné, zúčastní se probační pracovník úvodního projednání podmínek výkonu trestu OPP u poskytovatele spolu s klientem a ověří tak podmínky výkonu konkrétních prací a jejich organizační zajištění. Častěji ale dochází k tomu, že je probační pracovník pouze od poskytovatele informován, zda se daný klient dostavil (nedostavil) k projednání dohody o realizaci výkonu trestu OPP (viz příloha č. 6) a kdy bude (byl) zahájen výkon trestu OPP.

V případě, kdy se probační pracovník dozví, že se klient na projednání podmínek výkonu trestu OPP nedostavil, nebo nezahájil výkon trestu v dohodnutém termínu, zkontaktuje klienta znovu a upozorní ho na jeho povinnosti při výkonu trestu OPP s důrazem na možné důsledky jeho pasivního přístupu k výkonu uloženého trestu.(8)

Kontrola výkonu trestu OPP a kontrola vedení řádného života

V případě, že klient dodržel základní podmínky – dostavil se k projednání dohody o realizaci výkonu trestu OPP do příslušné instituce, zahájil samotný výkon a rovněž trest OPP podle dohodnutého harmonogramu řádně vykonává, probační pracovník provádí dle aktuální potřeby, minimálně jedenkrát za dva měsíce, kontrolu výkonu trestu OPP (osobně, telefonicky, písemně, e-mailem). Tuto probační činnost vykonává příslušné středisko PMS průběžně a dle individuálních okolností případu až do ukončení výkonu trestu OPP v součinnosti s příslušnou institucí, popřípadě s dalšími zainteresovanými subjekty (např. městskou policií apod.). Instituce pro tento účel shromažďuje informace získané vlastním sledováním výkonu prací a eviduje aktuální počet odpracovaných hodin a kvalitu odvedené práce.(8)

Probační pracovník by měl dále sledovat, zda klient vede v průběhu výkonu trestu OPP řádný život, dodržuje soudem uložená přiměřená omezení a povinnosti, jakým způsobem odčinil následky trestného činu a zda učinil kroky vedoucí k nápravě vztahů s poškozeným, uhradil náklady trestního řízení. V rámci pravidelného kontaktu se snaží u klienta posilovat schopnosti žít v souladu se zákony a pomáhá odstraňovat případná

rizika recidivy trestné činnosti. Probační pracovník současně pracuje i s poškozeným/i zejména ve smyslu urovnání vztahů a otázek náhrady škody.(8)

Postup při nevykonávání trestu OPP

Pokud odsouzený neprovádí bez uvedení závažného důvodu uložené práce dle sjednaného časového harmonogramu a v dohodnutém rozsahu nebo kvalitě, vyrozumí o tom daná instituce neprodleně středisko PMS, s nímž dále spolupracuje na řešení situace. Probační pracovník následně ověřuje u klienta důvod porušení podmínek. V případě, že klient bezdůvodně dále trest OPP nevykonává, středisko PMS mu zašle poslední výzvu k nástupu trestu OPP. Pokud klient do 14 dnů od převzetí výzvy trest nezačne vykonávat, podává probační pracovník soudu návrh na přeměnu trestu OPP v trest odnětí svobody. Návrh na přeměnu trestu OPP může podat jak středisko PMS tak i instituce, v níž má odsouzený trest OPP vykonávat.(8)

Změna místa výkonu trestu OPP

Pokud dojde v průběhu výkonu trestu OPP u klienta ke změně bydliště, nebo klient z jiných důvodů žádá o změnu místa výkonu trestu, vyhotoví probační pracovník shrnující zprávu, obsahující především informace instituce o počtu klientem odpracovaných hodin a informace o důvodech změny místa výkonu trestu OPP. V případě potřeby doplní další informace – například o způsobu vedení života odsouzeného, o úhradě způsobené škody a nákladů trestního řízení a další relevantní informace o práci s klientem. Ke změně místa výkonu trestu by mělo docházet výjimečně a pouze v odůvodněných případech. O změně místa výkonu trestu OPP na základě této zprávy rozhoduje soud usnesením, popř. písemným opatřením. Odpracované hodiny v různých institucích se sčítají.(8)

Přeměna trestu OPP

Soud může na základě podání návrhu střediska PMS (viz příloha č. 7) nebo návrhu instituce poskytující místo pro výkon trestu OPP nebo i bez takového návrhu rozhodnout o přeměně trestu OPP nebo jeho nevykonané části na trest odnětí svobody. Probační pracovník by měl být informován o konání veřejného zasedání ve věci přeměny trestu, případně se ho sám dle potřeby zúčastnit. Pracovník musí vždy již při projednávání podmínek výkonu trestu OPP klienta upozornit na postup v případě nevykonávání trestu OPP, tedy o možnosti podání návrhu na přeměnu v případě opakovaného porušování sjednaných podmínek. Návrh na přeměnu trestu OPP probační pracovník na vědomí instituci, ve které byl (měl být) trest OPP vykonáván.

Ukončení práce s klientem

O ukončení výkonu trestu OPP, informuje probační pracovník písemně příslušný soud. Ve zprávě předkládá informace o průběhu výkonu trestu, případně o plnění soudem stanovených přiměřených povinností a omezení, dále o tom, jakým způsobem klient řešil otázku náhrady škody a jaké kroky učinil ve snaze urovnat narušené vztahy mezi ním a poškozeným. Přílohou zprávy je hodnocení (je součástí Dohody o realizaci trestu OPP viz příloha č. 6) výkonu trestu OPP. Zpráva by měla obsahovat i stanovisko poškozeného. Ve chvíli, kdy odsouzený trest vykonal, nebo mu byl soudem přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody, měl by být poškozený o této skutečnosti písemně informován.

Na základě zjištění, jakým způsobem bylo ve věci klienta soudem rozhodnuto, zda byl trest OPP přeměněn na trest odnětí svobody, bylo upuštěno od výkonu trestu OPP, nebo byl trest OPP zrušen souhrnným trestem, probační pracovník ukončuje práci se spisem a vyřadí jej z aktuální evidence dle spisového řádu.(8)

1.5.4 Trest obecně prospěšných prací v obrazu změn trestního zákona a souvisejících předpisů

Návrh osnovy nového trestního zákoníku byl Parlamentem České republiky projednáván již v letech 2004 až 2006 jako sněmovní tisk č. 744. Byť 21. března 2006 došlo k jeho zamítnutí, je uvedený návrh stále používán k dalším úvahám nad daným tématem a po určitých dílčích úpravách východiskem další fáze rekodifikačního procesu.

Trestné činy by se měly v budoucnu dělit na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do tří let (blíže viz příloha č. 8). Tato kategorizace rozšíří prostor pro uplatnění alternativ, odklonů a diferenciací trestních sankcí.

Shrňme si nyní změny připravované v návrhu trestního zákona souvisejícího trestního řádu, které se dotýkají trestu OPP (podrobněji viz příloha č. 8). Trest bude moci soud uložit i nadále za trestný čin, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Možnost výkonu OPP osnova rozšiřuje tím, že bylo vypuštěno slovo „obdobných“ v §45 odst. 3 stávající právní úpravy, čímž bude otevřena možnost výkonu i kvalifikovaných prací a nejen pouze prací obdobných úklidovým a údržbářským. Práce nesmí sloužit výdělečným účelům odsouzeného. Rozsah trestu, který bude moci soud uložit se sníží na 300 hodin. Zákonná úprava se tak přiblížila délce ukládaných trestů OPP ve vyspělých evropských zemích. I nadále bude moci soud uložit pachateli na dobu trestu přiměřená omezení či přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby vedl řádný život.

Půjde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, bude moci soud nově v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení nebo přiměřených povinností, též některá z

výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé. I nadále se nebude vyžadovat k uložení trestu OPP souhlasu pachatele, soud pouze jako podle současné úpravy přihlédne k jeho stanovisku k možnosti uložení trestu OPP a rovněž k jeho zdravotní způsobilosti.**(31)**

OPP bude odsouzený povinen stejně jako podle současné úpravy vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase, a to nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud výkon trestu nařídil. Z výčtu možností doby, která se nezapočítává do roční lhůty bude nově vypuštěna doba, kdy se odsouzený zdržoval v cizině. Změny dozná i úprava přeměny trestu OPP nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody. Ten bude přicházet v úvahu, jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP nepovede řádný život, zaviněně nevykoná ve stanovené době uložený trest či bude nově mařit výkon tohoto trestu. Mění se úprava vzájemného přepočtu obou trestů, podle které se každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP počítá za jeden den odnětí svobody.

Připravované změny se dotýkají i role PMS v rámci realizace trestu OPP. Dochází k celkovému posílení kompetencí pracovníků PMS. Nejdůležitější změna se týká podmínek pro ukládání trestu OPP soudem na základě trestního příkazu (tímto způsobem je v současné době ukládán nejčastěji). Nově bude moci být trest OPP uložen trestním příkazem pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu.**(31,10)**

1.5.5 Veřejně prospěšné práce

V poslední kapitole bych chtěla upozornit na časté zaměňování pojmů Obecně prospěšné práce a Veřejně prospěšné práce a to nejen laickou veřejností, ale bohužel i v médiích. Nemůžeme tyto dva pojmy zaměňovat, i když jde o výkon prací podobného charakteru.

Veřejně prospěšné práce, upravené zákonem o zaměstnanosti, představují nové pracovní příležitosti, které vytvářejí obce nebo zaměstnavatel na základě písemné dohody s úřadem práce ke krátkodobému pracovnímu umístění uchazeče o zaměstnání. Náklady na vytvořené veřejně prospěšné práce může úřad práce hradit podle uzavřené dohody až do výše skutečných nákladů vyplácených uchazečům o zaměstnání. Občan vykonávající tyto práce je k obci či jinému zaměstnavateli v pracovněprávním vztahu a je za tuto práci odměňován.**(29)**

Veřejně prospěšné práce jsou tedy institutem pracovního práva, kdežto Obecně prospěšné práce jsou institutem trestního práva.

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíle práce

Cíl bakalářské práce se skládá ze dvou částí. Cílem teoretické části je pomocí dostupné literatury zmapovat problematiku alternativního trestu obecně prospěšných prací, především s ohledem na činnost Probační a mediační služby ČR v rámci realizace tohoto trestu, dále pak na legislativní změny týkající se trestu OPP připravované v návrhu nového trestního zákona a souvisejících předpisů. Cílem praktické části je pomocí sekundární analýzy dat ověřit stanovenou hypotézu a provedením kvalitativního šetření odpovědět na následující otázku:

- Odpovídají dle pracovníků PMS v Jihočeském soudním kraji připravované legislativní změny týkající se trestu OPP v návrhu trestního zákona a souvisejících předpisů požadavkům praxe?

2.2 Hypotézy

Pro prvou část výzkumu zaměřenou na sekundární analýzu dat vedených Probační a mediační službou, jsem stanovila následující hypotézu :

H1: Vykonatelnost trestu OPP je vyšší u prvopachatelů (0 záznamů v rejstříku trestů) a odsouzených s max. 2 záznamy v rejstříku trestů než u opakovaně odsouzených (3 a více záznamů v rejstříku trestů).

Poznámka:

- Vykonatelností trestu OPP rozumíme podíl odsouzených, kteří svůj trest odpracovali, k celkovému počtu odsouzených k trestu OPP.

3 METODIKA

3.1 Sekundární analýza dat

Soubor, ze kterého pocházejí analyzovaná statistická data, tvoří nově evidovaní klienti střediska PMS v Českých Budějovicích za rok 2006 (tj. období od 1.1.2006 do 31.12.2006 včetně). Z tohoto souboru jsem se zaměřila na nově evidované odsouzené k trestu obecně prospěšných prací. Statistická data jsem získala rozbořením této evidence. U každého nově evidovaného odsouzeného k trestu OPP jsem si všímala následujícího:

- Pohlaví odsouzeného,
- Počet záznamů v rejstříku trestů
- Rozsah uloženého trestu OPP v hodinách
- Stav evidovaného případu (odpracováno, přeměněno, ukončeno atd. viz výsledky sekundární analýzy dat).

Rok 2006 jsem volila záměrně. V době mého výzkumu již uplynula dostatečně dlouhá doba k tomu, aby byl trest OPP odsouzeným nařízen a oni jej mohli v rámci již uplynulé roční lhůty odpracovat. Výzkum byl prováděn na přelomu července a srpna 2008, stav uváděných statistických údajů je k 31.7.2008.

3.2 Kvalitativní šetření

Dále jsem provedla kvalitativní výzkum. Zvolenou technikou byl standardizovaný rozhovor (dotazník k rozhovoru viz příloha č. 1). První tři otázky byly identifikační. Celkem obsahoval rozhovor 14 otázek včetně prostoru pro vyjádření případných připomínek. Provedla jsem celkem 10 rozhovorů. Všechny rozhovory jsem vedla v červenci 2008.

3.2.1 Charakteristika souboru

Pro svůj kvalitativní výzkum jsem vybrala pracovníky Probační a mediační služby ze středisek z Jihočeského soudního kraje (tj. České Budějovice, Jindřichův Hradec, Tábor, Písek, Strakonice, Pelhřimov a Prachatice). Rozhovory jsem poté vedla s pracovníky, kteří se na jednotlivých střediscích ve své agendě přímo zabývají realizací výkonu trestu obecně prospěšných prací. Z každého střediska je zastoupen alespoň jeden pracovník.

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky sekundární analýzy dat

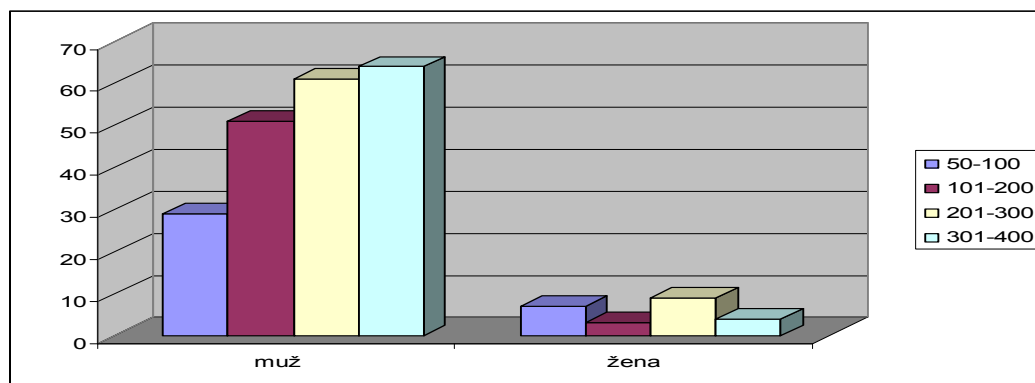
Nejprve jsem zjišťovala, jaký podíl tvoří nově evidovaní odsouzení k trestu OPP v celkovém počtu nových evidovaných případů. Celkový počet nově evidovaných případů v roce 2006 byl 463. Z toho nově evidovaných odsouzených k trestu OPP bylo 228. Odsouzení k trestu OPP tak tvořili 49,3% z celkového počtu nově evidovaných případů.

Dále jsem pak pracovala pouze s nově evidovanými odsouzenými k trestu OPP. Za 100% považován celkový počet nově evidovaných odsouzených k trestu OPP (228).

Tabulka č. 1: Struktura celkového počtu nově evidovaných odsouzených k trestu OPP podle pohlaví a rozsahu uloženého trestu OPP v hodinách

pohlaví	rozsah uloženého trestu v hodinách				celkem
	50-100	101-200	201-300	301-400	
muž	29	51	61	64	205
žena	7	3	9	4	23
celkem	36	54	70	68	228

Graf č. 1

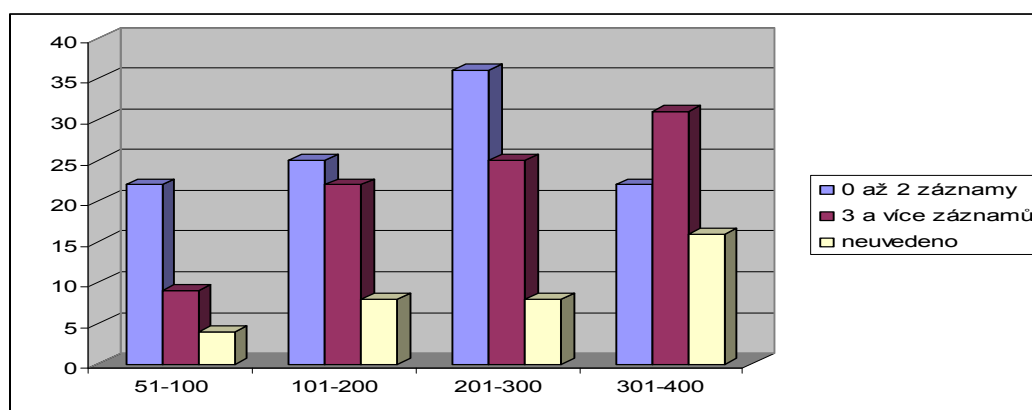
Zdroj: analýza statistických dat PMS ČB

Shrnutí: Trest OPP byl uložen převážně mužům (n=205), žen odsouzených k trestu OPP bylo pouze 23. Mužům byl nejčastěji ukládán trest v rozsahu 301-400 hodin (n=64). Ženám pak byl trest nejčastěji ukládán v rozsahu 201-300 (n=9).

Tabulka č. 2: Struktura celkového počtu nově evidovaných odsouzených k trestu OPP podle počtu záznamů v rejstříku trestů a rozsahu uloženého trestu OPP v hodinách

rozsah uloženého trestu v hodinách	počet záznamů v rejstříku trestů			celkem
	0 až 2 záznamy	3 a více záznamů	neuveдено	
51-100	22	9	4	35
101-200	25	22	8	55
201-300	36	25	8	69
301-400	22	31	16	69
celkem	105	87	36	228

Graf č. 2

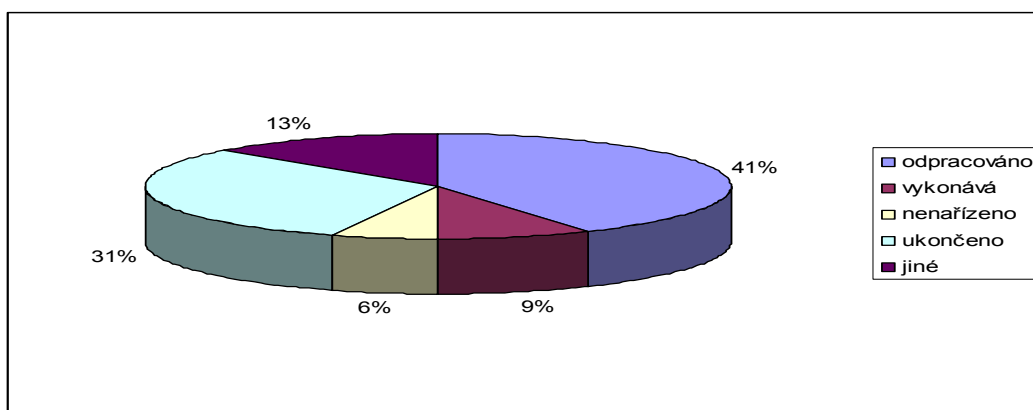
Zdroj: analýzy statistických dat PMS ČB

Shrnutí: Prvopachatělům a odsouzeným s max. 2 záznamy v rejstříku trestů byl trest OPP uložen v 46% případů (n=105). Opakovaně trestaným (3 a více záznamů v rejstříku trestů) byl trest uložen v 38,2% případů (n=87). U 15,8% případů (n=36) nebyl v dokumentech zaslaných PMS od soudu stav trestního rejstříku odsouzeného přiložen. Prvopachatělům a odsouzeným s max. 2 záznamy v rejstříku trestů byl nejčastěji trest ukládán v rozsahu 201-300 hodin (n=36). Opakovaně trestaným (3 a více záznamů v rejstříku trestů) byl trest nejvíce ukládán v rozsahu 301-400 hodin (n=31)

Tabulka č. 3: Struktura stavu trestu OPP nově evidovaných odsouzených k trestu OPP

odpracováno	vykonává	nenañřizeno	ukončeno	jiné	celkem
94	20	13	71	30	228

Graf č. 3

Zdroj: analýza statistických dat PMS ČB

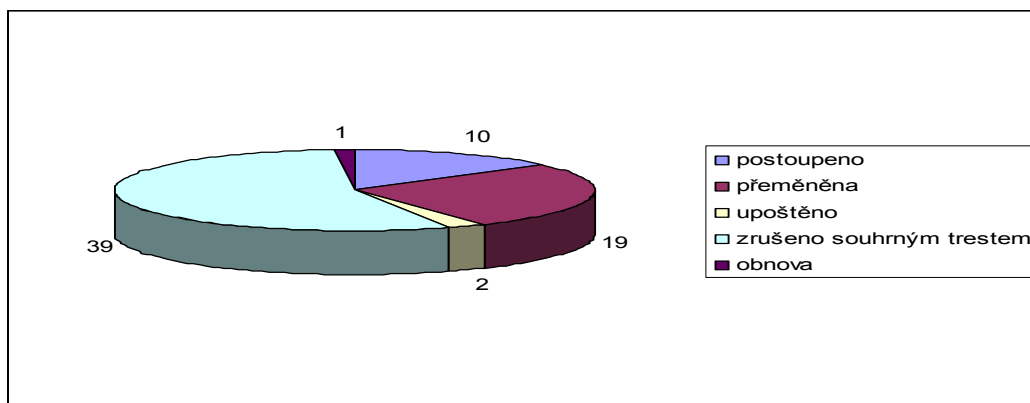
Shrnutí: Trest OPP odpracovalo 94 odsouzených. Vykonatelnost trestu tedy je pouze 41%. 20 odsouzených trest stále vykonává (případ nebyl ještě žádným z dále uvedených způsobů uzavřen). 13 odsouzeným nebyl ještě soudem výkon trestu OPP nařizen (soud ještě nenařídil místo, kde má být trest OPP vykonán). 71 případů bylo ukončeno a 30 případů je evidováno jako „jiné“.

Z kategorií uváděných v tabulce č. 3 jsem se ještě blíže zabývala klienty evidovanými jako „ukončeno“ a „jiné“.

Tabulka č. 4: Struktura klientů evidovaných jako ukončení

postoupeno	přeměněno	upuštěno	zrušeno souhrným trestem	obnova	celkem
10	19	2	39	1	71

Graf č. 4

Zdroj: analýza statistických dat PMS ČB

Shrnutí: Nejvíce ukončených případů tvoří odsouzení, kterým byl trest OPP zrušen souhrnným trestem 39 z (odsouzený byl pro další trestnou činnost odsouzen novým rozhodnutím soudu, tímto byl pak trest OPP zrušen). 19 odsouzeným byl trest OPP přeměněn na nepodmíněný trest odnětí svobody.

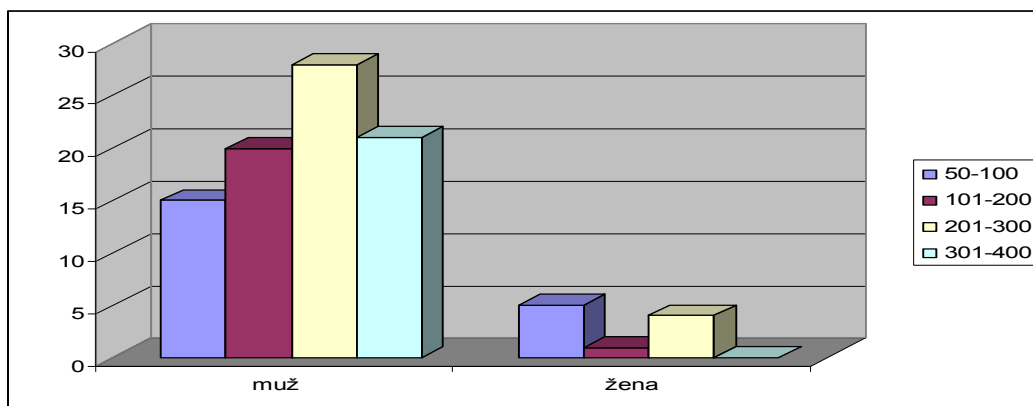
Co se týče položky vedené jako „jiné“ je tvořena pouze odsouzenými, na které byl podán návrh na přeměnu trestu OPP a do doby, ve které byl tento výzkum prováděn, nebylo o návrhu rozhodnuto (či nebylo středisko PMS České Budějovice o tomto rozhodnutí informováno).

Následně jsem se již zaměřila na analýzu odsouzených, kteří svůj trest odpracovali. Za 100 % je zde považován celkový počet odsouzených k trestu OPP, kteří svůj trest odpracovali (94).

Tabulka č. 5: Struktura počtu odsouzených, kteří trest OPP odpracovali podle pohlaví a rozsahu uloženého trestu OPP v hodinách

pohlaví	rozsah uloženého trestu				celkem
	50-100	101-200	201-300	301-400	
muž	15	20	28	21	84
žena	5	1	4	0	10
celkem	20	21	32	21	94

Graf č. 5

Zdroj: analýza statistických dat PMS ČB

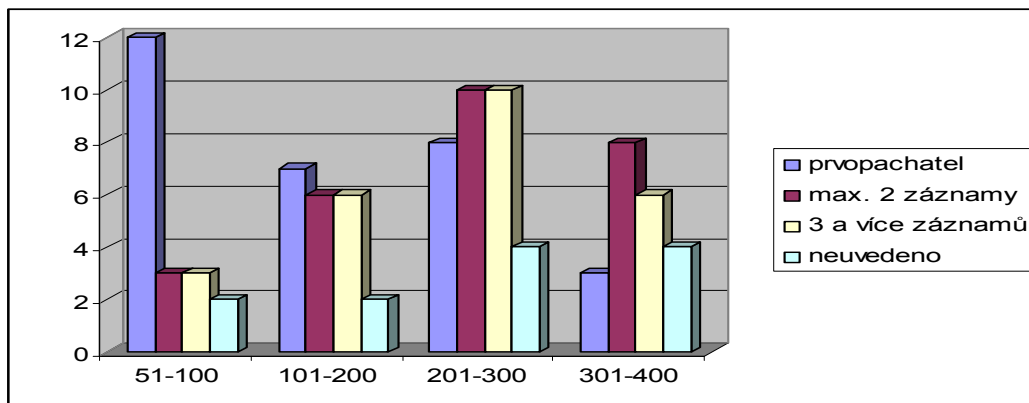
Shrnutí: Nejvíce mužů, kteří odpracovali trest OPP mělo trest uložený v rozsahu 201-300 hodin (28). Ženy, které odpracovaly trest OPP měly nejčastěji uložen trest v rozsahu 50-100 (5). Mužů, kteří trest OPP odpracovali, je celkem 84, žen je 10.

Tabulka č.6: Struktura odsouzených, kteří odpracovali trest OPP s ohledem na počet předchozích záznamů v rejstříku trestů a rozsah uloženého trestu.

rozsah uloženého trestu v hodinách	počet záznamů v rejstříku trestů			celkem
	0 až 2 záznamy	3 a více záznamů	neuvedeno	
51-100	15	3	2	20
101-200	13	6	2	21
201-300	18	10	4	32
301-400	11	6	4	21
celkem	57	25	12	94

Graf č.6

Zdroj: analýza statistických dat PMS ČB

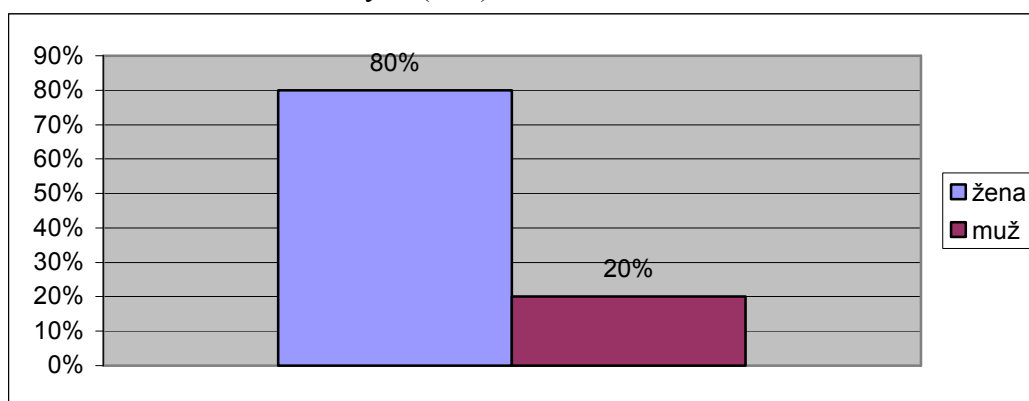
Shrnutí: Trest OPP odpracovalo 57 prvopachatelů a odsouzených s max. 2 záznamy v rejstříku trestů. Opakovaně trestání (3 a více záznamů v rejstříku trestů) odpracovali trest ve 25 případech. U 12 případů není stav rejstříku trestů znám.

4.2 Výsledky rozhovorů s pracovníky PMS

Řízený rozhovor pro účely tohoto kvalitativního výzkumu jsem provedla s 10 pracovníky ze středisek PMS z celého Jihočeského soudního kraje, kteří se ve své agendě přímo zabývají realizací výkonu trestu Obecně prospěšných prací. Celkem dotazník k řízenému rozhovoru (viz příloha č. 1) obsahuje 14 otázek včetně závěrečné možnosti připomínek k rozhovoru, nebo dané problematice. Výsledky většiny otázek budu rozebírat pouze slovně.

- *První otázka zjišťuje pohlaví dotazovaných.*

Graf č. 7: Pohlaví dotazovaných (v %)

Zdroj: vlastní výzkum

Shrnutí: Mezi dotazovanými pracovníky převažovaly ženy (80%).

- *Druhá otázka zjišťuje věk dotazovaných.*

Tabulka č. 8: Věk dotazovaných

Kategorie	Hodnota
21 – 25 let	4
26 – 30 let	5
31 a více let	1

Zdroj: vlastní výzkum

Shrnutí: Nejvíce dotazovaných bylo ve věku od 26-30 let (5), v kategorii 21-25 let pak o jednoho méně (4). V kategorii 31 let a více byl pouze jeden dotazovaný.

- *Otázka třetí* zjišťuje délku zaměstnání dotazovaných u PMS.

Tabulka č. 9: Délka zaměstnání dotazovaných u PMS ČR

Kategorie	Hodnota
1-2 roky	6
3-4 roky	2
5 let a více	2

Zdroj: vlastní výzkum

Shrnutí: Nejvíce dotazovaných uvedlo délku zaměstnání u PMS do dvou let, nebo rovné dva roky (6), zaměstnání v délce do 4 let uvedli dva dotazovaní, dva dotazovaní pak uvedli délku zaměstnání 5 let.

- *Čtvrtá otázka* zjišťuje, zda považují pracovníci PMS současný rozsah (50 – 400 hodin) ukládaného trestu OPP za dostatečný.

Shrnutí: Polovina dotazovaných považuje současný rozsah považují za dostatečný. Druhá polovina považuje horní hranici trestu za vysokou. Objevily se zde názory, že především řádně pracující odsouzení mohou mít při uložení trestu OPP v max. výměře s výkonem trestu problém.

- *Pátá otázka* je doplňující otázkou k otázce předešlé. Zjišťuje jakým způsobem by pracovníci změnili současný rozsah ukládaného trestu.

Shrnutí: Všichni dotazovaní, kteří současný rozsah ukládaného trestu považují za nedostačující, by jeho rozsah snížili. Většina by snížila horní hranici na 300 hodin. V jednom případě se objevilo snížení až na 200 hodin za současné změny přepočtu při přeměně neodpracovaného trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody v poměru 1:1.

- *Šestá otázka* zjišťuje, zda jsou střediska pověřována k „předjednávání“ (zjišťování stanoviska pachatele k možnosti uložení trestu OPP ještě před rozhodnutím soudu, viz kap.) trestu OPP.

Shrnutí: Většina pracovníků uvedla, že jejich středisko není pověřováno k „předjednávání“ trestu OPP. Pouze jeden pracovník uvedl, že středisko je pověřováno. Jeden pracovník uvedl, že středisko je pověřováno příležitostně.

- *Sedmá otázka* zjišťuje, zda a v čem hodnotí pracovníci PMS „předjednávání“ za přínosné.

Shrnutí: Všichni dotazovaní hodnotí možnost „předjednávání“ jako přínosnou. Nejčastěji uváděli dotazovaní jako přínos: možnost zjistit zdravotní stav, časové možnosti a další důležité informace o pachateli včetně ochoty a motivace. Tyto informace mohou pomoci zabránit ukládání trestu nevhodným osobám a zvýšit tak vykonatelnost trestu. Dále pracovníci uváděli možnost navázání kontaktu s klientem a jeho informování o trestu OPP.

- *Osmá otázka* zjišťuje, jak pracovníci PMS hodnotí silné a slabé stránky spolupráce se soudem v rámci realizace trestu OPP.

Shrnutí silné stránky: Odpovědi pracovníků byly velmi různorodé. Vícekrát se objevila dobrá komunikace s pracovníky soudu (soudci, vyšší soudní úředníci) a zároveň spolupráce s nimi. Dále to bylo rychlé jednání soudů (specifikováno v nařizování trestu OPP a při změně místa výkonu trestu OPP). Jednou bylo zmíněno dodržování lhůt, pozitivní postoj k PMS a pověřování k „předjednávání“ trestu OPP. Jeden pracovník upozornil na rozdíl ve spolupráci s místně příslušným soudem a těmi ostatními.

Shrnutí slabé stránky: Opět byly odpovědi různorodé. Nejvíce si pracovníci stěžují na pomalou reakci soudu na jejich podněty (především na návrh na přeměnu trestu). Jednotlivě byly uváděny problémy s postupováním spisů, nepověřování „předjednáním“, nerespektování pracovníků PMS jako rovnocenných partnerů.

- *Devátá otázka* zjišťuje, jak pracovníci PMS hodnotí silné a slabé stránky spolupráce s „poskytovateli“ (organizacemi, které nabízejí odsouzeným výkon trestu) v rámci realizace trestu OPP.

Shrnutí silné stránky: Odpovědi můžeme rozdělit do dvou oblastí. První hodnotila přístup poskytovatelů k PMS, zde pracovníci uváděli dobrou komunikaci, osobní kontakt a zodpovědné poskytování informací souvisejících s výkonem trestu OPP. V druhé oblasti hodnotili pracovníci přístup poskytovatelů k odsouzeným. Zde uváděli především ochotu a vstřícnost poskytovatelů v rámci nabídky možnosti výkonu trestu, dále pak individuální přístup k odsouzeným.

Shrnutí slabé stránky: Zde se pracovníci celkem shodli na tom, že poskytovatelé často nezvládají administrativu spojenou s výkonem trestu OPP (kontrola a vedení dokumentace o výkonu trestu). Dále uváděli, že poskytovatelé v plné míře nevyužívají uzavírání dohod s odsouzenými o podmínkách výkonu trestu OPP. V jednom případě pracovník uvedl špatnou komunikaci poskytovatelů se střediskem PMS.

- *Desátá otázka* zjišťuje, jakým způsobem a jak často probíhá na střediscích PMS kontrola výkonu trestu OPP.

Shrnutí: Pracovníci v průměru uvedli, že ke kontrole výkonu trestu dochází 1x měsíčně, případně dle potřeby. Co se týče způsobu výkonu kontroly, nejčastěji je prováděna telefonicky, následně emailem či písemně. V polovině případů byla uvedena i osobní kontrola (ta je však podmíněna dostupností místa výkonu trestu, kdy pracovníci PMS nemají k dispozici vlastní služební automobily).

- *Jedenáctá otázka* zjišťuje, jakému okruhu pachatelů by pracovníci PMS trest OPP nejčastěji ukládali. Zjišťuje, pro koho je trest nejvhodnější.

Shrnutí: V polovině případů by pracovníci ukládali trest OPP nejčastěji prvopachatelům. Dále pak uváděli pachatele lehčích trestných činů či pachatele, kteří mají max. 2 záznamy v rejstříku trestů a ty, kteří v minulosti již uložený trest OPP

odpracovali. Konkrétně se nejvhodnějšími zdáli být sprejeři nebo pachatelé, kteří jinak způsobili škodu na majetku obce (zde byl vyzdvihován výchovný efekt práce pro danou obec za účelem odčinění škody). Ve třech případech pracovníci uváděli, že důležitá je motivace pachatele. Odvolávali se na možnost „předjednávání“ trestu OPP. Někteří pracovníci uváděli, že by se spíše mohli vyjádřit k tomu, kterým pachatelům trest OPP neukládat.

- *Dvanáctá otázka* zjišťovala názor pracovníků na změny v rámci trestu OPP, které obsahuje návrh nového trestního zákona. V rámci této otázky měli pracovníci hodnotit změnu výměry trestu OPP, změnu přepočtu při přeměně nevykonaného trestu a možnost ukládat trest OPP pouze za „přečiny“.

Shrnutí ke změně výměry trestu: Tuto změnu hodnotí většina pracovníků pozitivně. Doplnují, že dosavadní max. výše je opravdu vysoká a snížením se výkon trestu v rámci dané lhůty zdá reálnější. Pouze jeden pracovník uvedl, že 400 hodin nebyl problém. Ani tento však nevnímá změnu výměry negativně.

Shrnutí ke změně přepočtu při přeměně nevykonaného trestu: Co se týče změny přepočtu při přeměně nevykonaného trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody většina pracovníků ji opět hodnotí pozitivně. Jeden pracovník navíc uvedl, i takto je přepočet vůči tomu, jakou výměru nepodmíněného trestu by odsouzený mohl dostat, mírný. Další upřesňuje svůj pozitivní pohled na změnu tím, že „změna přepočtu přeměny trestu bude ještě před případnou přeměnou působit u odsouzeného i společnosti větší respekt. Přispěje k zvýšení efektivity trestu.“

Shrnutí k možnosti ukládat trest OPP pouze za „přečiny“: Polovina pracovníků se k možnosti ukládání trestu pouze za „přečiny“ vyjádřila pozitivně. Jeden pracovník uvedl, že to „pravděpodobně sníží celkový počet těchto trestů a zvýší jejich vykonatelnost.“ Ostatní se k tomuto bodu změn nevyjádřili. Jeden pracovník upozornil, měl by to být trest především pro lidi, u kterých bude patrné, že byli schopni se ze svého činu poučit a tento trest by sloužil pouze k uvědomění si, že takto dál žít nechce.

- *Otázka třináctá* zjišťuje, zda pracovníci v návrhu nového trestního zákona nějaké změny v rámci trestu OPP postrádají.

Shrnutí: Pouze polovina dotazovaných se k otázce nějakým způsobem vyjádřila. Většinou poukazovali na nedostatečné řešení otázky „komu neukládat trest OPP“ (s odvoláním především na pachatele, kteří již v minulosti uložený trest OPP neodpracovali, či mají dlouhý trestní rejstřík). Jeden pracovník uvedl stále nevyřešenou otázku související s pojištěním odsouzeného vykonávajícího trestu OPP. Řešení pouze přes občanský zákoník je nedostačující. Pro poskytovatele je tato skutečnost velmi riziková. Jeden pracovník pak uvedl absenci postihu za nekvalitně odvedenou práci.

- *Otázka čtrnáctá* dává prostor dotazovaným k vyjádření svých připomínek.

Shrnutí: Jeden pracovník uvedl jako další pozitivum návrhu nového trestního zákona posílení role Probační a mediační služby. Někteří své připomínky zmiňovali již v rámci odpovědí na jednotlivé otázky. Tyto jsou vyhodnoceny u příslušných otázek.

5 DISKUSE

5.1 Diskuse k sekundární analýze dat

Počet nově evidovaných odsouzených k trestu OPP tvořil v roce 2006 na středisku PMS České Budějovice 49,3 % ze všech nově evidovaných případů (n=228). Toto vypovídá o podílu agendy OPP v celkovém rozsahu činností PMS, kdy zajišťování trestu OPP od začátku jeho ukládání tvoří značnou část z celkového objemu činnosti PMS.

Rozsah uloženého trestu OPP v hodinách byl častěji ukládán v horní polovině možného rozsahu (tj. 201-400, n=138). Nejčastěji pak byl trest ukládán v rozsahu 201-300 hodin (n=70). Mužům pak byl nejvíce ukládán trest OPP v rozsahu 301-400 hodin, ženám v rozmezí 201-300 hodin. Praxe, kdy trest je ukládán v horní polovině max. výše trestu se však obecně jeví jako neefektivní. U mnohých odsouzených může vysoký počet hodin a nejasný výhled na konec výkonu trestu vést až ke ztrátě motivace trest vykonat.

Z celkového počtu nově evidovaných odsouzených k trestu OPP odpracovalo k 31.7.2008 tento trest 94 odsouzených. Vykonatelnost trestu činí tedy pouze 41,2 %. Vykonatelnost trestu OPP je od samotného začátku jeho ukládání mnohem nižší, než se očekávalo.

Trest OPP vykonalo 54,3% všech odsouzených prvopachatelů a odsouzených s max. 2 záznamy v rejstříku trestů (n=57). Naproti tomu ze všech opakovaně trestaných (3 a více záznamů v rejstříku trestů) odsouzených k trestu OPP odpracovalo trest pouze 28,8% odsouzených. Vykonatelnost u prvopachatelů a odsouzených s max. 2 záznamy v rejstříku trestů činí 54,3%, u opakovaně trestaných (3 a více záznamů v rejstříku trestů) pak 28,8%. Na základě tohoto tvrdím, že se stanovená hypotéza H1 **potvrdila**.

5.2 Diskuse k rozhovorům s pracovníky PMS

Z rozhovorů s pracovníky PMS z Jihočeského soudního kraje vyplynulo následující:

Polovina pracovníků považuje horní hranici trestu v současné zákonné úpravě za vysokou. Snížili by jí většinou na 300 hodin, což odpovídá změně v návrhu nového trestního zákona. Pracovníci argumentovali tím, že především řádně pracující odsouzení mohou mít při uložení trestu OPP v max. výměře s výkonem trestu problém. V jednom případě se objevilo snížení až na 200 hodin za současné změny přepočtu při přeměně neodpracovaného trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody v poměru 1:1. Samotnou změnu výměry trestu v návrhu trestního zákona hodnotí všichni pracovníci pozitivně. *V tomto bodě by tedy návrh trestního zákona měl být přijímán pracovníky PMS kladně.*

Pouze dvě střediska jsou pověřována k „předjednávání“ trestu OPP (z toho jedno středisko pouze příležitostně). Za přínosné považují „předjednávání“ všichni pracovníci. „Předjednávání“ by mělo pomoci zjistit zdravotní stav, časové možnosti a další důležité informace o pachateli, včetně ochoty a motivace k výkonu trestu OPP, dále zajistit navázání kontaktu s klientem a jeho plnou informovanost o podmínkách výkonu trestu OPP. Tyto informace mohou zabránit ukládání trestu nevhodným osobám a zvýšit tak vykonatelnost trestu.

Návrh trestního řádu upravuje podmínky pro ukládání trestu OPP soudem na základě trestního příkazu (tímto způsobem je v současné době ukládán nejčastěji). Nově bude moci být trest OPP uložen trestním příkazem pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. *Tato změna dle mého plně koresponduje s hodnocením přínosu „předjednávání“ samotnými pracovníky PMS.*

V rámci spolupráce se soudy hodnotí pracovníci pozitivně především dobrou komunikaci s pracovníky soudu (soudci, vyšší soudní úředníci) a zároveň spolupráci s nimi. Dále rychlé jednání soudů (specifikováno v nařizování trestu OPP a při změně místa výkonu trestu OPP), dodržování lhůt (nespecifikováno), pozitivní postoj k PMS a pověřování k „předjednávání“ trestu OPP. Objevuje se zde zároveň rozdíl mezi spoluprací s místně příslušným a ostatními soudy. Negativně vnímají pracovníci pomalou reakci soudů na jejich podněty (především na návrh na přeměnu trestu). Individuálně se pak objevují problémy s postupováním spisů, nepověřování „předjednáváním“, nerespektování pracovníků PMS jako rovnocenných partnerů.

U spolupráce s poskytovateli (organizacemi, které umožňují odsouzeným výkon trestu OPP) hodnotí pracovníci PMS kladně přístup poskytovatelů k PMS, dobrou komunikaci, osobní kontakt a zodpovědné poskytování informací souvisejících s výkonem trestu OPP, dále pak přístup poskytovatelů k odsouzeným, tj. ochotu a vstřícnost při umožňování výkonu trestu, dále pak individuální přístup k odsouzeným. Jako negativum pracovníci vnímají, že poskytovatelé často nezvládají administrativu spojenou s výkonem trestu OPP (kontrola a vedení dokumentace) a v plné míře nevyužívají uzavírání dohod s odsouzenými o podmínkách výkonu trestu OPP.

V návrhu trestního řádu jsou nově upravovány některé kompetence PMS dotýkající se spolupráce se soudy i s poskytovateli. I tyto změny byly v jednom rozhovoru označeny za pozitivní. Až praxe však ukáže, zda podrobnější zákonná úprava spolupráce výše jmenovaných subjektů povede k požadovanému výsledku, kterým je především zvýšení vykonatelnosti trestu OPP.

Kontrola výkonu trestu OPP je ze strany pracovníků PMS prováděna v průměru 1x měsíčně, případně dle potřeby. Co se týče způsobu výkonu kontroly, nejčastěji je prováděna telefonicky, následně emailem či písemně. Osobní kontrola je podmíněna

dostupností místa výkonu trestu (pracovníci PMS nemají časovou kapacitu k osobní kontrole a nemají k dispozici služební automobily).

Tato otázka poukazuje na limitující materiální a personální vybavení středisek PMS při kontrole výkonu trestu OPP. *Těmito změnami se návrh trestního zákona nezabývá. Požadovaná změna by patřila spíše do zákona o PMS.*

Osobami vhodnými pro uložení trestu OPP jsou dle pracovníků PMS především prvopachatelé, pachatelé lehčích trestných činů či pachatele, kteří mají max. 2 záznamy v rejstříku trestů a ti, kteří v minulosti již uložený trest OPP odpracovali. Konkrétně se nejvhodnějšími zdají být sprejeři, či pachatelé, kteří jinak způsobili škodu na majetku obce (zde je vyzdvihován výchovný efekt práce pro danou obec za účelem odčinění škody). Dle pracovníků je nicméně důležitá také motivace pachatele. Možnosti jejího zjišťování souvisí s „předjednáváním“ trestu OPP.

Pracovníci v návrhu trestního zákona a souvisejících předpisů postrádají především pevnější zakotvení podmínek, za kterých není ukládání trestu OPP vhodné (poukazují na ukládání trestu OPP pachatelům, kteří již v minulosti uložený trest OPP neodpracovali, či mají dlouhý trestní rejstřík). *Formulaci, že soud „zpravidla neuloží“ trest OPP osobám, které v posledních třech letech uložený trest neodpracovaly a byl jim přeměněn na trest odnětí svobody, považují za nedostatečnou.* Trest obecně prospěšných prací má být vnímán jako nabídka pachateli vyhnout se trestu odnětí svobody a pokud již v minulosti takové nabídky nevyužil a zmařil svým jednáním výkon trestu obecně prospěšných prací, neměl by ji dostávat v poměrně krátkém časovém intervalu opakovaně.

Změnu přepočtu při přeměně nevykonaného trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody většina pracovníků opět hodnotí pozitivně. Změna bude ještě před případnou přeměnou působit u odsouzeného i společnosti větší respekt, než platná zákonná úprava

a přispěje k zvýšení vykonatelnosti trestu. *V tomto bodě by tedy návrh trestního zákona měl být přijímán pracovníky PMS kladně.*

Možnost ukládání trestu pouze za „přečiny“ polovina pracovníků hodnotila pozitivně. Mohlo by pravděpodobně dojít k celkovému snížení ukládání tohoto trestu, zároveň však ke zvýšení jeho vykonatelnosti. Jeden z pracovníků upozornil, že trest OPP by měl být především pro lidi, u kterých bude patrné, že jsou schopni se ze svého činu poučit a tento trest bude sloužit pouze k uvědomění si, že takto dál žít nechce.

Sama jsem později zjistila, že tato otázka byla kladena na podkladě špatné interpretace návrhu trestního zákona. Přesto však výsledek vyplývající z odpovědí pracovníků nechávám k další diskusi. Otevírá totiž otázku zda podmínka ukládání trestu OPP za trestné činy s horní hranicí trestní sazby 5 let, převzatá ze současné zákonné úpravy beze změn, není příliš široká. *Ukládání trestu pouze za „přečiny“ by pracovníci PMS přivítali.*

Dále bylo poukázáno na stále nevyřešenou otázku související s pojištěním odsouzeného vykonávajícího trest OPP. Řešení pouze v rámci občanského zákoníku je vnímáno jako nedostačující. Pro poskytovatele je tato skutečnost velmi riziková. Nakonec se objevila připomínka absence postihu za nekvalitně odvedenou práci v při výkonu trestu OPP. *Tyto připomínky je dle mého potřeba dále řešit.*

6 ZÁVĚR

Cílem teoretické části práce bylo pomocí dostupné literatury shrnout problematiku alternativního trestu OPP. Současnou zákonnou úpravu podmínek jeho ukládání a výkonu, ale i legislativní změny připravované v návrhu trestního zákona a souvisejících předpisů, které se trestu přímo dotýkají. V práci byly na základě dostupné literatury (viz seznam použitých zdrojů) popsány i ostatní druhy alternativních trestů a alternativních postupů v řízení před soudem. Pro úplnost tématu byla věnována pozornost i účelu trestu a myšlenkám restorativní justice, ze které všechny alternativy v trestní spravedlnosti vycházejí. Dostatečný prostor byl věnován Probační a mediační službě, především pak její roli v rámci realizace trestu OPP.

V praktické části byla použita sekundární analýza dat, dále byl proveden kvalitativní výzkum pomocí řízeného rozhovoru. Cílem sekundární analýzy dat bylo ověřit stanovenou hypotézu.

H1: Vykonatelnost trestu OPP je vyšší u prvopachatelů (0 záznamů v rejstříku trestů) a odsouzených s max. 2 záznamy v rejstříku trestů než u opakovaně odsouzených (3 a více záznamů v rejstříku trestů).

Tato hypotéza se podařila na základě výsledku analýzy potvrdit.

Řízené rozhovory byly vedeny s pracovníky PMS z Jihočeského soudního kraje. Z pouhých 10 rozhovorů si nemohu činit nárok na obecně platné závěry. Náměty, které z těchto rozhovorů vyplynuly, ale shrnuji do pracovních hypotéz, které mohou být dále využity.

H2: Pracovníci PMS vnímají kladně snížení horní hranice trestu OPP na 300 hodin.

H3: Pracovníci PMS vnímají pozitivně změnu přepočtu přeměny trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody.

H4: Pracovníci PMS vítají upravení povinnosti soudu před uložením trestu OPP trestním příkazem vyžádat si zprávu probačního úředníka (obsahující stanovisko obviněného k uložení trestu OPP a zjišťující jeho zdravotní způsobilost a možnosti výkonu tohoto trestu).

Je zřejmé, že efektivní fungování trestu obecně prospěšných prací a dosažení jeho účelu může zajistit jen jeho komplexní zákonná úprava, obsažená ve více právních předpisech. Navrhované změny v novém trestním zákoně a souvisejícím trestním řádu jsou dalším krokem v jejím vytváření. Ani dokonalá úprava ovšem nemůže zaručit, že bude dosaženo požadovaného efektu beze zbytku. Zákon vytváří pouze právní rámec a prostředí, které bude k dosažení tohoto cíle napomáhat, neméně však záleží na správné aplikační praxi všech zainteresovaných orgánů i postoji celé veřejnosti.

Stanovený cíl byl dle mého názoru splněn. Doufám, že práce poslouží nejen jako studijní materiál.

7 KLÍČOVÁ SLOVA

- Alternativní tresty
- Obecně prospěšné práce
- Probační a mediační služba ČR
- Restorativní justice
- Trestní zákon

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) BAJCURA, L. Alternativy mají budoucnost. *České vězeňství*. 2004, roč. 12, č.5, s. 10-11. ISSN 1212-9297.
- 2) BARBOŘÍK, M. Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*. 2006, roč. 11, č. 5, s. 4-12. ISSN 1211-2860.
- 3) DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2006. 375 s. ISBN 80-246-0139-7.
- 4) DOUBRAVOVÁ, D. a kol. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: SPJ - Institut pro probaci a mediaci, 2001. ISBN – 80-902998-0-6.
- 5) KARABEC, Z. – DIBLÍKOVÁ, S. – MACHÁČKOVÁ, R. *Krátkodobé tresty odnětí svobody*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. 87 s. ISBN 80-86008-76-2.
- 6) KROFTOVÁ, A., OUŘEDNÍČKOVÁ, L. Sociální práce v rámci probační a mediační služby. In *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. MATOUŠEK, O. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
- 7) KUČHTA, J. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. In *Days of Public Law*. [online]. 2007 [citováno 2008-07-06]. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/edicni/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Kuchta.pdf>.
- 8) *Metodické standardy*. Praha: Probační a mediační služba ČR, 2003.
- 9) *Obecně prospěšné práce: průvodce trestem OPP pro klienty PMS ČR*. Informační leták PMS.

- 10) *Obecně prospěšné práce, jejich výkon a význam v českém trestním právu*. [online]. Poslední aktualizace 14.1.2004 [citováno 2008-07-06] Dostupné z <http://trestni2.juristic.cz/489620/clanek/trest3>.
- 11) OSMANČÍK, O. a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 151 s. ISBN 80-86008-26-6.
- 12) Probační a mediační služba České republiky [online]. [cit. 2008-07-06]. Dostupný z <http://www.pmscr.cz>.
- 13) PŘESLIČKOVÁ, H. – GAJDOŠ, R. – KRUTINA, M. Informativní brožura pro obce, nevládní organizace a účastníky trestního řízení. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*: 1. vyd. Praha: Český helsinský výbor, 2003. 72 s. ISBN 80-86436-14-4.
- 14) ROZUM, J. – KOTULAN, P. - HÁKOVÁ, L. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*. 2005, roč. 10, č. 4, s. 9-14. ISSN 1211-2860.
- 15) ROZUM, J. - KOTULAN, P. - HÁKOVÁ, L. *Ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody a jeho alternativ*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. 116 s. ISBN 80-7338-042-0.
- 16) Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Alternativní tresty*. [online]. [citováno 2008-07-06]. Dostupné z <http://www.spj.cz/OPP/menu/meindex.php?source=tresty>.
- 17) Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Vše o trestu OPP*. [online]. [citováno 2008-07-06]. Dostupné z <http://www.spj.cz/OPP/menu/meindex.php?source=info>.

- 18) Sdružení pro probaci a mediaci v justici. *Posílení úlohy nevládních neziskových organizací při řešení trestních věcí v rámci komuni*. [on line]. [cit. 2008-07- 06]. Dostupné z <http://spj.cz/opp/menu/meindex.php?source=aktuality>.
- 19) SOTOLÁŘ, A. – PÚRY, F. – ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2000. 468 s. ISBN 80-7179-350-7.
- 20) SOTOLÁŘ, A. a kol. *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. Díl 1. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2001. 607 s.
- 21) ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář- I díl*. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-634-4.
- 22) ŠÁMAL, P.- PÚRY, F.- RIZMAN, S. *Trestní zákon komentář- díl I*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-896-7.
- 23) VĚTROVEC, V. a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 115 s. ISBN 80-86432-32-7.
- 24) VŮJTĚCH, J. a kol. *Výzkum institutu obecně prospěšných prací*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1998. 155 s. ISBN 80-86008-48- 7.
- 25) Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- 26) Zákon č. 141/1961/Sb. O trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 27) Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

28) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

29) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

30) ZEHR, H. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci, 2003. 48 s. ISBN 80-902998-1-4.

31) ŽATECKÁ, E. – FRYŠTÁK, M. Trest obecně prospěšných prací z pohledu nového trestního zákoníku a případných změn dalších souvisejících předpisů. *Trestní právo*. 2007, roč. 12 č. 9, s. 5-8. ISSN 1211-2860.

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník k rozhovoru s pracovníky PMS

Příloha č. 2: Srovnání paradigmat retributivní a restorativní justice

Příloha č. 3: Stanovisko obviněného k uložení trestu OPP

Příloha č. 4: Požadavek na vykonání OPP

Příloha č. 5: Projednání podmínek výkonu trestu OPP

Příloha č. 6: Dohoda o realizaci výkonu trestu OPP

Příloha č. 7: Návrh Probační a mediační služby ČR na přeměnu trestu OPP

Příloha č. 8: Výňatek změn z návrhu nového trestního zákona a trestního řádu

Příloha č. 9: OPP, průvodce trestem OPP pro klienty PMS ČR

Dotazník k rozhovoru

1. Pohlaví

- žena
- muž

2. Věk ...

3. Délka zaměstnání u PMS ...

4. Považujete současný rozsah (50 – 400 hodin) ukládání trestu OPP za dostatečný (přiměřený)?

- ano
- ne, uveďte proč ...

5. Pokud jste odpověděli v předchozí otázce „ne“, považovali byste za vhodnou změnu:

- snížit horní hranici max. na ...
- zvýšit horní hranici max. na ...

6. Je Vaše středisko pověřováno k „předjednání“ trestu OPP?

- ano
- ne

7. Považujete možnost „předjednávání“ za přínosnou?

- ano, uveďte proč ...
- ne, uveďte proč ...

8. Jak byste hodnotili spolupráci se soudem v rámci realizace trestu OPP? Uveďte prosím silné a slabé stránky spolupráce.

- silné stránky ...
- slabé stránky ...

9. Jak byste hodnotili spolupráci s „poskytovateli“ v rámci realizace trestu OPP?

Uveďte prosím silné a slabé stránky spolupráce.

- silné stránky ...
- slabé stránky ...

Příloha č. 1 - Dotazník k rozhovoru s pracovníky PMS

10. Jakým způsobem a jak často probíhá na Vašem středisku kontrola výkonu trestu OPP?

- .....

11. Komu byste trest ukládali? Pro koho je dle Vás nejvhodnější?

- .....

Návrh nového trestního zákona obsahuje i některé změny týkající se trestu OPP (snížení rozsahu ukládaných hodin na 50-300; změna přepočtu neodpracovaného trestu na 1:1; ukládání trestu pouze za „přečiny“, možnost soudu místo přeměny nevykonaného trestu na nepodmíněný, udělit odsouzenému další přiměřené povinnosti v rámci výkonu trestu ...).

12) Jak hodnotíte tyto změny?

a) změna výměry trestu .....

b) změna přepočtu při přeměně nevykonaného trestu .....

c) ukládání trestu OPP pouze za „přečiny“ .....

13) Uveďte, jaké změny Vám v tomto návrhu chybí a proč

- .....

14) Zde je nyní prostor pro vyjádření Vašich připomínek. Děkuji za ně.

Děkuji za Váš čas

Znaky retributivní justice:

- zločin je definován jako újma, resp. násilí způsobené státu
- pozornost je soustředěna na zavržení a odsudek, vycházející z viny v minulosti
- pravidlem je adversní nebo inkviziční proces
- způsobení újmy jako prostředek potrestání a prevence recidivy
- spravedlnost garantována právem na spravedlivý proces
- potlačení přirozené podstaty zločinu, delikt je chápán jako konflikt mezi jednotlivcem a státem
- jedna sociální nespravedlnost je nahrazena jinou
- dotčené sociální společenství je odsunuto stranou a je abstraktně – formálně reprezentováno státem
- stimulace kompetitivních individualistických hodnot
- stát vystupuje proti pachateli, přičemž: opomíjí či nezdůrazňuje práva oběti
- pachatel zůstává pasivním objektem procesu
- odpovědnost pachatele za delikt vede k jeho potrestání
- zločin je definován formálně – právními termíny bez zohlednění morálních, sociálních a ekonomických aspektů
- dluh či závazek vůči abstraktnímu státu a společnosti
- sociální reakce jsou zaměřené na pachatelovo chování v minulosti
- trvalá či dlouhodobá stigmatizace pachatele
- žádný nebo minimální důraz na projev lítosti a pokání
- závislost výsledku trestní věci na aktivitě profesionálů (policistů, soudců, obhájců)

Znaky restorativní justice:

- zločin je definován jako újma či násilí způsobené jednotlivci jiným jednotlivcem
- pozornost je soustředěna na řešení problémů budoucí odpovědnosti a závazků
- pravidlem je dialog a diskuse
- restituce jako prostředek nápravy mezi oběma stranami
- spravedlnost je definována jako spravedlivý vztah posuzovaný podle výsledku
- podstata zločinu jako interpersonálního konfliktu je respektována
- pozornost je soustředěna na nápravu zločinem způsobené nespravedlnosti
- společenství se stává aktivním členem restorativního procesu
- stimulace sounáležitosti a vzájemnosti, akceptování rolí při hledání řešení
- uznání a uplatnění práv obětí
- stimulace pachatele k převzetí aktivní odpovědnosti
- odpovědnost pachatele za delikt vede k součinnosti při nápravě způsobených škod
- zločin je vnímán v kontextu všech morálních, sociálních a ekonomických aspektů
- dluh či závazek vůči konkrétní oběti zločinu
- sociální reakce jsou zaměřené na odstranění škodlivých důsledků v současnosti a budoucnosti
- stigmatizace je odčinitelná aktivitou pachatele při nápravě škod
- vytváření možností pro pokání a odpuštění
- aktivní zapojení všech účastníků trestního konfliktu (pachatele, oběti, sociální zázemí či okolí)

adresa střediska

středisko

.....soudu/státnímu zastupitelství v .....

ke Sp.zn.: ...

č.j. ...PM.....

V

.....dne.....

Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací

Jméno a příjmení klienta:

nar.:

RČ:

č. OP:

trvale bytem:

přechodně bytem:

zaměstnání:

pracovní dovednosti:

Dnešního dne jsem byl/a probačním úředníkem (asistentem) .....poučen/a o podmínkách TOPP a dotázán/a na stanovisko k případnému uložení trestu obecně prospěšných prací ve smyslu §45a odst. 2 trestního zákona.

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známa žádná zdravotní omezení, která by bránila ve výkonu trestu obecně prospěšných prací *. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uloženo, budu jej řádně vykonávat dle dohodnutého časového harmonogramu.

Poučení:

_____

* V případě zdravotních omezení je nutno doložit lékařskou zprávou.

Příloha č. 3 - Stanovisko obviněného k uložení trestu OPP

Byl/a jsem poučen/a, že trest obecně prospěšných prací musím vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase, dle dohodnutého harmonogramu, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy soud výkon tohoto trestu nařídil. Pokud bych ve stanovené době uložený trest zaviněně nevykonal/a, tento se přeměňuje na trest nepodmíněný, a to tím způsobem, že každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítají za jeden den trestu odnětí svobody. Po celou dobu výkonu trestu obecně prospěšných prací povedu řádný život, nedopustím se žádných trestných činů ani přestupků a budu spolupracovat s pracovníky PMS ČR.

Jméno a příjmení
+podpis klienta

Jméno a příjmení, podpis+razítko
probační úředník/asistent PMS ČR

Příloha č. 4 - Požadavek na vykonání OPP

adresa střediska

středisko

Středisku Probační a mediační služby v ..... dne.....

(středisko Probační a mediační služby následně informuje příslušný soud)

POŽADAVEK NA VYKONÁNÍ OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Název instituce.....

Zřizovatel, adresa, IČO.....

Předmět činnosti.....

Požadujeme výkon těchto prací.....

.....

.....

.....

Rozsah (předpokládaný počet hodin za rok) .....

Kolik lidí současně je možno zaměstnat.....

Časové možnosti pro zajištění místa výkonu trestu OPP (sezónní práce, víkendy atd.)

.....

Příloha č. 4 - Požadavek na vykonání OPP

Zvláštní požadavky (kvalifikace, zdravotní průkaz atd.)

.....

**Bereme na vědomí povinnost sdělit místnímu středisku Probační a mediační služby
každou podstatnou změnu těchto požadavků.**

Odpovědná kontaktní osoba – jméno a příjmení, tel., e-mail, podpis, razítko:

.....

adresa střediska

středisko

č.j. soudu v .....

č.j. ...PM .....

1 Projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací - podklad pro vydání usnesení o nařízení trestu

Jméno a příjmení klienta: .....

Datum narození: .....

Bydliště:.....

Povolání:.....

Pracovní dovednosti a zkušenosti: .....

Zdravotní stav, omezení (dlouhodobé léčby, operace, alergie):.....

Překážky pro výkon trestu OPP (základní vojenská služba, mateřská dovolená):
.....

Soudem uložené přiměřené povinnosti či omezení:
.....

Projednané místo výkonu trestu OPP: (např. Obecní úřad v)

.....

kontaktní osoba:

.....

tel:.....

Druh prací: .....

.....

Výměra trestu OPP: počet hodin .....

Časové možnosti: (např. pondělí – pátek od – do, víkendy od – do)

.....

Příloha č.5 - Projednání podmínek výkonu trestu OPP

Klient se zavázal odpracovat uložený trest v dohodnuté lhůtě
.....od převzetí usnesení o nařízení trestu.

Podpisem stvrzuji, že jsem byl(a) poučen(a) o zákonných podmínkách výkonu trestu obecně prospěšných prací (§§45, 45a TrZ a §§335-340b TrŘ). Jsem si vědom(a), že tento trest musím vykonat: osobně, bezplatně, ve svém volném čase, dle dohodnutého časového harmonogramu sjednaného s institucí. Pokud v době odsouzení do skončení výkonu trestu nepovedu řádný život, nebo zaviněně nevykonám ve stanovené době uložený trest, přemění soud trest OPP nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody, přitom každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu OPP se počítají za jeden den odnětí svobody. Pokud se vyskytnou překážky v práci, budu okamžitě informovat probačního úředníka (asistenta) a odpovědného zástupce příslušné instituce.

Záznam z projednání podmínek se vyhotovuje čtyřikrát; po jednom vyhotovení obdrží klient, soud, instituce, ve které bude trest vykonáván a jedno se založí do probačního spisu.

V .....dne.....

podpis klienta:.....

Podpis probačního úředníka(asistenta):.....

Příloha č.5 - Projednání podmínek výkonu trestu OPP

Poučení o výkonu trestu obecně prospěšných prací (dále jen OPP)

§45 trestního zákona:

1) Soud může uložit trest OPP, odsuzuje-li pachatele za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jestliže vzhledem k povaze spáchaného tr.činu a možnosti nápravy pachatele uložení jiného trestu k dosažení účelu trestu není třeba.

2) Za podmínek uvedených v odstavci 1 lze trest OPP uložit, i když ve zvláštní části tohoto zákona není stanoven. Může být uložen jako trest samostatný nebo i vedle jiného trestu. Nelze však uložit trest OPP vedle trestu odnětí svobody.

3) Trest OPP záleží v povinnosti ods. provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. Práce nesmí sloužit výdělečným účelům.

§45a trestního zákona:

1) Trest OPP může soud uložit ve výměře od 50 do 400 hodin. Soud může uložit pachateli na dobu trestu i přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 26 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život, zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou tr. činem způsobil.

2) Při ukládání trestu OPP přihlídně soud ke stanovisku pachatele, k možnosti uložení tohoto trestu a k jeho zdravotní způsobilosti. Trest OPP neuloží, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce.

3) OPP je odsouzený povinen vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Do této doby se nezapočítává doba, po kterou odsouzený:

- a) nemohl práce vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky
- b) zdržoval se v cizině
- c) byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody.

4) Jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP nevedl řádný život, nebo zaviněně nevykonal ve stanovené době uložený trest, přemění soud trest OPP nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody

a rozhodne zároveň o způsobu jeho výkonu, přitom i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu OPP se počítají za jeden den odnětí svobody.

5) Na pachatele, kterému byl uložen trest OPP se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno.

§335 trestního řádu:

Trest OPP odsouzený vykonává v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí. Se souhlasem odsouzeného může být trest vykonáván i mimo tento obvod.

§336 trestního řádu:

1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest OPP, stane vykonatelným, předseda senátu jeho opis zašle okresnímu soudu, v jehož obvodu má odsouzený trest vykonávat.

2) O druhu a místě výkonu OPP rozhodne okresní soud uvedený v odstavci 1. Přitom vychází z potřeby výkonu prací ve svém obvodu a přihlíží k tomu, aby odsouzený trest vykonával co nejbližší místu, kde bydlí. Odsouzeného zároveň poučí o povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení rozhodnutí na obecní úřad nebo instituci, u nichž má OPP vykonávat, k projednání podmínek výkonu trestu.

3) O nařízení výkonu trestu OPP soud vyzoomí probačního úředníka, který provádí kontrolu nad výkonem tohoto trestu; probační úředník při výkonu kontroly postupuje v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u nichž jsou OPP vykonávány.

§337 trestního řádu:

Nesplní-li ods. povinnost stanovenou v §336 odst.2) nebo bez závažného důvodu neprovádí určené práce, obecní úřad nebo instituce, u nichž mají být OPP vykonávány, to sdělí soudu. Zároveň mu sdělí, vykonal-li ods. trest OPP.

§339 trestního řádu:

1) Předseda senátu na potřebnou dobu odloží nebo přeruší výkon trestu OPP, jestliže z lékařských zpráv předložených odsouzeným nebo vyžádaných s jeho souhlasem vyplývá, že v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu není odsouzený schopen trest vykonat.

2) Výkon trestu OPP na těhotné ženě a matce novorozence předseda senátu odloží nebo přeruší na dobu jednoho roku po porodu.

3) Z jiných důležitých důvodů může předseda senátu výkon trestu OPP odložit na dobu nejvýše tří měsíců ode dne, kdy rozhodnutí, kterým byl trest uložen, nabylo právní moci.

5) Doba, po kterou byl výkon trestu OPP odložen nebo přerušen se nezapočítává do lhůty jednoho roku, v níž má být trest OPP nejpozději vykonán.

§340 trestního řádu:

1) Předseda senátu odloží nebo přeruší výkon trestu OPP, je-li ods. povolán k výkonu vojenské služby nebo civilní služby.

§340a trestního řádu:

1) Předseda senátu upustí od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku, jestliže je ods. v důsledku změny svého zdravotního stavu dlouhodobě neschopen trest vykonat.

§340b trestního řádu:1) O přeměně trestu OPP nebo jeho zbytku v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž mají být OPP vykonávány, probačního úředníka nebo i bez návrhu.

Dohoda o realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací (OPP)

Na základě usnesení soudu v ..... č.j. ....o nařízení výkonu trestu OPP

ze dne ..... počet hodin..... místo výkonu .....

se odsouzený/á:

narozen/a:

bytem:

a městský, obecní úřad, nezisková organizace (poskytovatel místa výkonu trestu OPP)

dohodli na výkonu trestu OPP takto:

1. Odsouzený(á) zahájí výkon trestu OPP dne.....a práce budou dokončeny nejpozději do dohodnutého termínu, tedy dne .....(doba trvání nesmí překročit lhůtu jednoho roku od nařízení výkonu trestu OPP).
2. Poskytovatel místa výkonu trestu OPP poučil odsouzeného o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a požární ochraně v rozsahu daném příslušnými právními předpisy pro dohodnutý druh práce a učinil o tom písemný záznam, podepsaný odsouzeným, který je přílohou této dohody. V případě potřeby poskytovatel místa výkonu trestu OPP předá proti podpisu odsouzenému kromě nářadí a pracovních pomůcek také ochranné pracovní pomůcky. Odsouzený se zavazuje je řádně používat a v případě jejich ztráty nebo svévolného poškození je povinen je nahradit, jinak mu nebude umožněno pokračovat ve výkonu trestu OPP.
3. Harmonogram výkonu trestu OPP je zpracován na základě potřeb poskytovatele místa výkonu a dle časových možností odsouzeného. Odsouzený/á se na jeho vypracování podílí a dohodnuté termíny jsou pro něj/ni závazné. **Odsouzený/á bere na vědomí, že pokud se bez omluvy opakovaně nedostaví ve sjednaném termínu, může být tato dohoda ze strany poskytovatele místa výkonu zrušena ještě před jejím ukončením.**
4. Odsouzený/á bere na vědomí poučení, že je povinen/povinna provádět určené práce osobně, bezplatně, a že poskytovatel místa výkonu OPP bude hlásit Probační a mediační službě - středisku.....nejméně 1x za 2 měsíce počet odpracovaných hodin, datum ukončení výkonu trestu či veškerá neplnění dohodnutých podmínek výkonu trestu OPP, zejména jestliže určené práce nejsou bez závažného důvodu prováděny vůbec, nebo nejsou prováděny ve stanovené době nebo kvalitě.

Po ukončení výkonu trestu OPP bude kopie této dohody zaslána místně příslušnému středisku PMS ČR.

v .....dne .....

podpis odpovědného zástupce+ razítko organizace

podpis odsouzené(ho)

Hodnocení výkonu trestu OPP:

Výkon trestu obecně prospěšných prací byl ukončen dne .....

Celkem bylo na určené práci odpracováno ..... hodin

Tím **byl** – **nebyl** splněn výkon trestu obecně prospěšných prací

Celkové zhodnocení trestu OPP .....

.....

Oznámeno Probační a mediační službě středisko - .....dne.....

podpis odpovědného zástupce + razítko
organizace

HARMONOGRAM VÝKONU TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Pokud se odsouzený/á nemůže v dohodnutém termínu k výkonu prací dostavit, musí se předem omluvit a doložit důvod nepřítomnosti (např. lékařské potvrzení) odpovědné kontaktní osobě.....tel:.....

<i>dohodnutý termín (datum)</i>	<i>podpis odsouzeného</i>	<i>náplň práce a konkrétní místo výkonu trestu OPP</i>	<i>počet hodin vykonaného trestu OPP</i>	<i>poznámky</i>	<i>podpis kontaktní osoby</i>

Pozn. Při nedostatku kolonek v tabulce harmonogramu je nutno zbývající počet hodin přiložit na dalším listě.

adresa střediska

středisko

Okresnímu soudu v .....

Č.j.....

Č.j. ....PM .....

V..... dne

.....

Věc: návrh Probační a mediační služby ČR, střediska ....., na přeměnu trestu obecně prospěšných prací (zbytku trestu) ve výměře ..... hodin uloženého odsouzenému .....rozsudkem Okresního soudu v .....ze dne .....sp. zn.....na trest odnětí svobody

Odsouzenému ....., nar. ...., bytem ....., byl rozsudkem Okresního soudu v .....ze dne .....sp. zn. .... za trestný čin ..... podle § ..... tr. zákona uložen trest obecně prospěšných prací ve výměře .....hodin. Citovaný rozsudek nabyl právní moci .....

Usnesením Okresního soudu v .....ze dne .....sp. zn.....bylo podle § 336 odst. 2 tr. řádu rozhodnuto, že odsouzený bude trest obecně prospěšných prací vykonávat při Obecním úřadu v .....na úklidu a údržbě veřejných prostranství.

Odsouzený s faktickým výkonem uloženého trestu nikdy nezapočal (odpracoval pouze...., naposledy pracoval dne .....

Odsouzený.....byl pozván k projednání vzniklé situace do střediska Probační a mediační služby v ..... dne (ve dnech).....K jednání se však nedostavil. Na písemné výzvy k nástupu výkonu trestu obecně prospěšných prací ze dne .....zaslané Probační a mediační službou, středisko ....., odsouzený nereagoval ani přes upozornění, že mu může být trest obecně prospěšných prací přeměněn na trest nepodmíněný, pokud se k výkonu trestu ve lhůtě 14 dnů nedostaví.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že odsouzený se výkonu uloženého trestu obecně prospěšných prací bez vážných důvodů vyhýbá, když na výzvy k výkonu uloženého trestu nereagoval.

Poukazujeme na ustanovení § 45a odst. 4 tr. zákona, podle něhož soud přemění trest obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody, jestliže odsouzený zaviněně nevykonal ve stanovené době uložený trest.

Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem

n a v r h u j e m e ,

aby Okresní soud v .....rozhodl, že se podle § 45a odst. 4 tr. zákona za použití § 340b odst. 1 tr. řádu přeměňuje odsouzenému .....nevykonaný trest obecně prospěšných prací z rozsudku Okresního soudu v.....ze dne .....sp. zn.....na trest odnětí svobody.

Informujte, prosím, naše středisko o dalším řízení v této věci, děkujeme.

Na vědomí: místně příslušné státní zastupitelství

Jméno a příjmení
úředník PMS ČR
středisko+razítko

Změny trestního zákoníku

§ 14

Přečiny a zločiny

(1) Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.

(2) Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do tří let.

• (3) Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou trestné činy uvedené v § 86 odst. 2 a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let.

§ 61

Obecně prospěšné práce

(1) Soud může uložit trest obecně prospěšných prací, odsuzuje-li pachatele za trestný čin, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let; jako samostatný trest může být trest obecně prospěšných prací uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

(2) Soud trest obecně prospěšných prací zpravidla neuloží, jde-li o pachatele, kterému byl trest obecně prospěšných prací v době tří let předcházejících uložení tohoto druhu trestu přeměněn na trest odnětí svobody podle § 64 odst. 2.

• ~~(2)~~ (3) Trest obecně prospěšných prací spočívá v povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají vzděláním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností. Práce nesmí sloužit výdělečným účelům **odsouzeného**.

§ 62

Výměra trestu obecně prospěšných prací

(2) Trest obecně prospěšných prací může soud uložit ve výměře ~~od 50 do 400 hodin~~ **od 50 do 300 hodin**.

(3) Soud může uložit pachateli na dobu trestu i přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.

(3) Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4, též některá

z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.

§ 63

Stanovisko pachatele a jeho zdravotní způsobilost

Při ukládání trestu obecně prospěšných prací přihlédne soud ke stanovisku pachatele k možnosti uložení tohoto trestu a k jeho zdravotní způsobilosti. Trest obecně prospěšných prací neuloží, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce.

§ 64

Výkon trestu obecně prospěšných prací

(1) Obecně prospěšné práce je odsouzený povinen vykonat osobně a bezplatně ve svém volném čase nejpozději do jednoho roku ode dne, ~~stanoveného probačním úředníkem obviněnému k nástupu výkonu trestu~~ **kdy soud nařídil výkon tohoto trestu**. Do této doby se nezapočítává doba, po kterou odsouzený

- a) nemohl obecně prospěšné práce vykonávat pro zdravotní nebo zákonné překážky, nebo
- ~~b) se zdržoval v cizině, nebo~~
- e) **b)** byl ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody.

(2) Jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, **vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak** maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, ~~přemění soud může soud přeměnit~~, a to ~~popřípadě~~ i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a ~~rozhodne~~ **rozhodnout** zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom ~~každé i jen započaté dvě hodiny~~ každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody.

(3) Výjimečně může soud vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti, i když odsouzený zavedl příčinu k přeměně trestu podle odstavce 2, a

- a) stanovit nad odsouzeným na dobu výkonu zbytku trestu dohled,
- b) stanovit odsouzenému na dobu výkonu zbytku trestu dosud neuložená přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4, nebo
- c) stanovit odsouzenému na dobu výkonu zbytku trestu obecně prospěšných prací některé z výchovných opatření podle § 62 odst. 3, je-li ve věku blízkém věku mladistvých.

Na výkon dohledu se užití obdobně ustanovení § 49 až 51.

~~(3)~~ **(4)** Na pachatele, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací, se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno.

Změny trestního řádu

Oddíl ~~pátý~~ šestý

Trestní příkaz

§ 314e

(1) Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

(2) Trestním příkazem lze uložit

- a) trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- b) domácí vězení do jednoho roku,
- c) trest obecně prospěšných prací,
- d) trest zákazu činnosti do pěti let,
- e) peněžitý trest,
- f) trest propadnutí věci,
- g) vyhoštění do pěti let,
- h) zákaz pobytu do pěti let.

(3) Trest obecně prospěšných prací může být trestním příkazem uložen pouze po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech uložení tohoto trestu a o zdravotním stavu obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Trest obecně prospěšných prací je ukládán s přihlédnutím k této zprávě.

~~(5)~~ **(6)** Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku. Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému.

Oddíl čtvrtý

Výkon trestu obecně prospěšných prací

§ 335

Obecné ustanovení

Trest obecně prospěšných prací odsouzený vykonává v obvodu okresního soudu, ve kterém bydlí. Se souhlasem odsouzeného může být trest vykonáván i mimo tento obvod.

Nařízení výkonu trestu

§ 336

~~(1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest obecně prospěšných prací, stane vykonatelným, předseda senátu zašle jeho opis zašle okresnímu soudu, v jehož obvodu má odsouzený trest vykonávat.~~

Příloha č. 8 - Výňatek změn z návrhu nového trestního zákona a trestního řádu

~~(2) O druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud uvedený v odstavci 1. Přitom vychází z potřeby výkonu těchto prací ve svém obvodu a přihlíží k tomu, aby odsouzený trest vykonával co nejbližší místu, kde bydlí. Odsouzeného zároveň poučí o jeho povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na obecní úřad nebo instituci, u nichž má obecně prospěšné práce vykonávat, k projednání podmínek výkonu trestu.~~

~~(3) O nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací soud vyrozumí probačního úředníka, který provádí kontrolu nad výkonem tohoto trestu; probační úředník při výkonu kontroly postupuje v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány.~~

Nařízení výkonu trestu

(1) Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest obecně prospěšných prací, stane vykonatelným, předseda senátu zašle jeho opis probačnímu úředníkovi.

• (2) O druhu a místě výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil, na návrh probačního úředníka. Probační úředník v návrhu vychází z potřeby výkonu těchto prací v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, a přihlíží k tomu, aby odsouzený trest vykonával co nejbližší místu, kde bydlí. Má-li být trest obecně prospěšných prací vykonáván mimo obvod okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, je součástí návrhu probačního úředníka také písemný souhlas odsouzeného s tímto výkonem. O tomto rozhodnutí soud vyrozumí středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací vykonán.

• (3) Kontrolu nad výkonem trestu obecně prospěšných prací a nad dodržováním přiměřených omezení, povinností a výchovných opatření, jakož i dohledu, byly-li v souvislosti s trestem obecně prospěšných prací uloženy, provádí probační úředník činný v obvodu soudu, ve kterém je trest obecně prospěšných prací vykonáván.

• (4) O změně druhu a místa výkonu obecně prospěšných prací rozhodne okresní soud, který trest obecně prospěšných prací uložil, na návrh probačního úředníka provádějícího kontrolu nad výkonem trestu obecně prospěšných prací nebo odsouzeného. O tomto rozhodnutí soud vyrozumí středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém má být trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek vykonán.

(5) V rozhodnutí podle odstavce 2 soud odsouzeného zároveň poučí o jeho povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na středisko Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, v němž má být trest obecně prospěšných prací vykonán, za účelem projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací a o jeho povinnosti dostavit se v den stanovený probačním úředníkem provádějícím kontrolu nad výkonem trestu na obecní úřad nebo instituci, u nichž má obecně prospěšné práce vykonávat, za účelem nástupu výkonu trestu. Zároveň jej upozorní na následky nesplnění těchto povinností.

(6) O nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací soud vyrozumí probačního úředníka, který provádí kontrolu nad výkonem tohoto trestu. Neprodleně po projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací vyrozumí tento

probační úředník soud o dni stanoveném k nástupu výkonu trestu. Probační úředník vykonávající kontrolu výkonu tohoto trestu postupuje při projednání podmínek výkonu tohoto trestu, stanovení dne nástupu jeho výkonu a při výkonu kontroly v součinnosti s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány.

§ 337

(7) Nesplní-li odsouzený povinnosti stanovené v § 336 odst. 3, nebo bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest nebo jinak maří výkon tohoto trestu, probační úředník provádějící kontrolu výkonu tohoto trestu nebo jeho prostřednictvím obecní úřad nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, tuto skutečnost bezodkladně sdělí soudu, který výkon trestu nařídil. Rovněž soudu bez odkladu sdělí, kdy odsouzený uložený trest obecně prospěšných prací vykonal.

§ 338

nadpis vypuštěn

(1) Považuje-li soud výchovné spolupůsobení zájmového sdružení občanů za prospěšné, postupuje přiměřeně podle § 329.

(2) Obecní úřady a obecně prospěšné instituce sdělují své požadavky na vykonání obecně prospěšných prací ~~okresnímu soudu, v jehož obvodu~~ **středisku Probační a mediační služby v obvodu okresního soudu, ve kterém** mají být obecně prospěšné práce prováděny. Zároveň jsou povinny mu sdělit každou podstatnou změnu týkající se takového požadavku, aby ~~soud měl~~ **středisko mělo** průběžný přehled o potřebě těchto prací. **Probační úředník informuje soud na jeho žádost o potřebě obecně prospěšných prací v požadovaném obvodu.**

(3) ~~Při získávání požadavků na provedení obecně prospěšných prací vhodných pro odsouzené a při výkonu trestu obecně prospěšných prací probační úředník (§ 27b) spolupracuje s obcemi a s obecně prospěšnými institucemi a provádí úkony směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život.~~

§ 339

Odklad a přerušení výkonu trestu

(1) Předseda senátu na potřebnou dobu odloží nebo přeruší výkon trestu obecně prospěšných prací, jestliže z lékařských zpráv předložených odsouzeným nebo vyžádaných s jeho souhlasem vyplývá, že v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu není odsouzený schopen trest vykonat.

(2) Výkon trestu obecně prospěšných prací na těhotné ženě a matce novorozeného dítěte předseda senátu odloží nebo přeruší na dobu jednoho roku po porodu.

(3) Z jiných důležitých důvodů může předseda senátu výkon trestu obecně prospěšných prací odložit na dobu nejvýše tří měsíců ode dne, kdy rozhodnutí, kterým byl tento trest uložen, nabylo právní moci.

(4) Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu odklad nebo přerušení odvolá.

(5) Doba, po kterou byl výkon trestu obecně prospěšných prací odložen nebo přerušen, se nezapočítává do lhůty jednoho roku, v níž má být trest vykonán.

(6) Proti rozhodnutí podle odstavců 1 až 4 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 340

Odklad a přerušení výkonu trestu u vojáků

(1) Předseda senátu odloží nebo přeruší výkon trestu obecně prospěšných prací, je-li odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby.

(2) Ustanovení § 339 odst. 4 a 5 se užíje obdobně též u odsouzených, jimž byl výkon trestu odložen nebo přerušen podle odstavce 1.

(3) Proti rozhodnutí podle odstavců 1 a 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 340a

Upuštění od výkonu trestu

(1) Předseda senátu upustí od výkonu trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytku, jestliže je odsouzený v důsledku změny svého zdravotního stavu dlouhodobě neschopen tento trest vykonat.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 340b

Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest odnětí svobody

~~(1) O přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo o přeměně jeho zbytku v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž mají být obecně prospěšné práce vykonávány, probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání.~~

(1) O přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo o přeměně jeho zbytku v trest odnětí svobody, jakož i o ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti při stanovení dohledu nebo dalších dosud neuložených přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo případně výchovných omezení, rozhodne bez zbytečného odkladu předseda senátu na návrh probačního úředníka provádějícího kontrolu výkonu tohoto trestu nebo jeho prostřednictvím na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. O těchto rozhodnutích předseda senátu vyrozumí středisko Probační a mediační služby v obvodu soudu, v němž je trest obecně prospěšných prací vykonáván.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Co to jsou obecně prospěšné práce (OPP)

Alternativní trest, který může soud uložit v rozsahu 50 - 400 hodin (u dospělých) a 50 - 200 hodin (u mladistvých) za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let.

OPP je nutno odpracovat osobně, bezplatně, ve svém volném čase, nejpozději ve lhůtě jednoho roku od převzetí usnesení o konkrétním místě výkonu trestu.

Místem pro výkon trestu OPP může být obecní úřad, městský úřad, státní nebo jiná obecně prospěšná, nezisková organizace.

Jakmile je trest vykonán, či bylo od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, hledí se na pachatele, kterému byl uložen, jako by nebyl odsouzen a soud zahradí odsouzení (provádí se výmaz z rejstříku trestů).

Moje povinnosti související s výkonem trestu OPP

Dostavit se k projednání podmínek výkonu trestu OPP do střediska Probační a mediální služby (PMS) a v průběhu celého trestu spolupracovat s probačním pracovníkem.

Informovat pracovníka PMS o svých osobních poměrech (bydliště, zaměstnání, sociální situace) a ve spolupráci s ním určit své časové možnosti pro výkon trestu OPP a podílet se tímto způsobem na přípravě podkladů pro vydání usnesení o nařízení trestu okresním (obvodním) soudem.

V průběhu trestu včas informovat o jakýchkoli změnách (pracovní neschopnost, pobyt v cizině, změna bydliště, změny v zaměstnání, atd.), jež by dlouhodobě bránily ve výkonu trestu OPP.

Vést řádný život a nedopouštět se další trestné činnosti.

Pokud je v rozsudku stanovena náhrada škody je nutné ji splatit, a to například i formou splátkového kalendáře, sestaveného ve spolupráci s probačním pracovníkem. Ten o průběhu jednání a způsobu náhrady škody informuje následně poškozeného.

Co mám udělat po převzetí usnesení

Do 14 dnů od převzetí usnesení o místě výkonu trestu OPP vydaného okresním (obvodním) soudem jsem povinen se dostavit k příslušné organizaci a domluvit si průběh výkonu trestu OPP (sepsání dohody, poučení o BOZP).

Podílet se na vypracování harmonogramu výkonu trestu OPP a považovat dohodnuté termíny za závazné.

Práce vykonávat ve stanovené kvalitě tak, aby byly dokončeny v termínu určeném při podepsání dohody s organizací.

Co mám udělat, když nemohu trest dočasně vykonávat (nemoc, závažné osobní důvody)

Omluvit se telefonicky nebo osobně u příslušné organizace.

Dohodnout si termín, od kterého budu pokračovat ve výkonu trestu OPP (v návaznosti na sestavený harmonogram práce).

Dostavit se k probačnímu pracovníkovi s dokladem o pracovní neschopnosti, popř. vysvětlit důvody přerušení výkonu trestu.

Co se stane, když poruším podmínky výkonu trestu OPP

Nedodržím-li opakované a bez závažných důvodů stanovený časový harmonogram prací - práce nebude provedena v předem dohodnuté kvalitě apod., může být dohoda o provedení výkonu trestu OPP ze strany instituce vypovězena.

Pokud nebudu trest OPP řádně vykonávat a budu se jeho dokončení vyhýbat, může okresní (obvodní) soud rozhodnout o přeměně neodpracovaného trestu OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody i před vypršením zákonem stanovené roční lhůty pro výkon trestu OPP (2 neodpracované hodiny OPP = 1 den odnětí svobody).

V řádně odůvodněných případech může soud rozhodnout o změně místa výkonu trestu OPP do jiné instituce.

Moje práva související s výkonem trestu OPP

Mohu se aktivním přístupem spolupodílet na určení organizace, pro níž bude trest OPP vykonán, konečně rozhodnout o místě výkonu trestu OPP je však vždy plně v pravomoci probačního pracovníka a okresního (obvodního) soudu.

Mohu spolupracovat s příslušnou organizací na vytváření časového harmonogramu průběhu trestu.

V případě neshod na určeném pracovišti mohu vyhledat probačního pracovníka a ve spolupráci s ním vzniklou situaci řešit.

Mohu požádat o přerušení výkonu trestu OPP ze závažných zdravotních důvodů (doložených lékařskou zprávou), a nebo ze závažných rodinných důvodů (např. péče o dítě).

Co mi trest OPP přináší za výhody

Trest OPP mne nezabavuje svobody, ale vyžaduje ode mě aktivitu a ochotu podrobit se omezení v běžném životě.

Přináší větší šanci k nápravě bez nepříznivých dopadů, které sebou přináší trest odnětí svobody.

Nejsou zpřetrhány moje sociální vazby a pozitivní návyky - zůstávám s rodinou, přáteli, nepřicházím o zaměstnání.

Díky následnému zahlázení odsouzení, které se provádí výmazem „odpracovaného“ trestného činu z rejstříku trestů, mám větší šanci uplatnit se na trhu práce.

VEŠKERÁ ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIÁČNÍ SLUŽBY ČR JE

BEZPLATNÁ.

Adresa našeho pracoviště:

Další informace o našich službách naleznete na internetové adrese: www.pmscr.cz

PMS PROBAČNÍ
A MEDIÁČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

**OBEČNĚ
PROSPĚŠNĚ
PRÁCE**

Průvodce trestem OPP
pro klienty PMS ČR

Integrace pachatele
Participace poškozeného
Ochrana společnosti

